

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

ПОДАТКОВА СИСТЕМА

**Методичні рекомендації
до практичних завдань
для студентів спеціальності
071 "Облік і оподаткування"
першого (бакалаврського) рівня**

**Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2019**

УДК 336.221.4(07.034)

П44

Укладач А. О. Єніна

Затверджено на засіданні кафедри митної справи та оподаткування.
Протокол № 9 від 21.12.2018 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

П44 **Податкова** система [Електронний ресурс] : методичні рекомендації до практичних завдань для студентів спеціальності 071 "Облік і оподаткування" першого (бакалаврського) рівня / уклад. А. О. Єніна. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. – 82 с.

Подано основні практичні питання та завдання, що необхідно розглянути і висвітлити в межах кожної теми навчальної дисципліни, ситуаційні завдання для практичних занять, тестові завдання, а також контрольні запитання для самодіагностики. Наведено приклади практичних завдань та методичні рекомендації щодо їхнього виконання.

Рекомендовано для студентів спеціальності 071 "Облік і оподаткування" першого (бакалаврського) рівня.

УДК 336.221.4(07.034)

© Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця, 2019

Вступ

Державна політика управління передбачає використання інструментів, що взаємодіють і взаємокорелюють, у сукупності яких податкова політика займає особливе місце. Ефективність реалізації податкової політики держави базується на розбудові гнучкої й адаптивної податкової системи, що вказує на необхідність відокремлення цієї сфери державного управління.

Одночасно оподаткування є однією з найважливіших та найефективніших важелів державного регулювання ринкової економіки, за допомогою якого держава забезпечує створення необхідних передумов для структурної трансформації національної економіки, прискореного розвитку пріоритетних галузей і сфер діяльності.

Реформи, які відбуваються в податковій сфері вимагають постійної уваги фахівців податкового обліку за змінами, що стаються в податковому законодавстві. Податкова реформа, яка відбулася наприкінці 2018 року та багато положень з якої набули чинності у 2019 році, спричинила багато питань як у платників податків, так і у контролюючих органів у сфері оподаткування.

Зміни в оподаткуванні переважно стосувалися податку на додану вартість (електронна система адміністрування податку), акцизного податку (зміна ставок акцизного податку) та багато інших. Усі ці зміни викликають певний інтерес фахівців у сфері оподаткування. Тому навчальна дисципліна "Податкова система" є важливою для підготовки бакалаврів за спеціальністю 071 "Облік і оподаткування".

Навчальну дисципліну "Податкова система" віднесено до групи базових дисциплін циклу професійної підготовки за спеціальністю 071 "Облік і оподаткування" усіх форм навчання.

Навчальна дисципліна орієнтує студентів на практичну діяльність у бюджетно-податковій сфері державного управління, що сприятиме формуванню нової генерації економістів-фахівців, здатних вирішувати складні макроекономічні проблеми в трансформаційній економіці України.

Метою навчальної дисципліни "Податкова система" є надання студентам освітньої програми бакалаврата в умовах введення державних освітніх стандартів нового покоління знань з організації та функціонування податкової системи в межах податкової політики держави.

Для досягнення мети поставлені такі **основні завдання**:

засвоєння теоретичних і організаційних основ податкової системи та податкової політики;

ознайомлення з особливостями діяльності Державної фіскальної служби України;

вивчення організаційних особливостей обліку платників податків; вивчення методики розрахунків основних видів загальнодержавних та місцевих податків і зборів;

розгляд порядку сплати прямих і непрямих податків юридичними та фізичними особами;

аналіз особливостей та умов перекладання податків; дослідження організації альтернативних систем оподаткування; виявлення умов, мотивів і наслідків ухилення платників від сплати податків.

Об'єктом навчальної дисципліни є податкова система держави.

Предметом навчальної дисципліни є економічні відносини стосовно перерозподілу валового внутрішнього продукту та національного доходу для створення загальнодержавного централізованого фонду грошових коштів.

Опанування навчальної дисципліни, крім роботи на лекціях і самостійного опанування окремих питань, передбачає активну участь студентів у практичних та семінарських заняттях.

Семінарське заняття – форма навчального заняття, за якої викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів. На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами доповіді та презентації окреслених питань, їхні виступи, активність у дискусії, уміння формулювати і захищати свою позицію тощо. Підсумкові бали за кожне семінарське заняття виставляються у відповідний журнал. Отримані студентом бали за окремі семінарські заняття враховуються в процесі накопичення підсумкових балів з заданої навчальної дисципліни.

Практичне заняття – форма навчального заняття, за якої викладач організовує детальний розгляд окремих теоретичних положень навчальної дисципліни і формує вміння та навички їхнього практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом сформульованих завдань. Проведення таких занять ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі – тестах для виявлення ступеня оволодіння необхідними теоретичними положеннями, наборі завдань різного рівня

складності для розв'язування їх на занятті. Воно охоплює проведення попереднього контролю знань, умінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, розв'язування завдань з їхнім обговоренням, розв'язування контрольних завдань, їхню перевірку, оцінювання.

Навчальний час, відведений для практичних занять студентів денної форми навчання, визначається навчальним планом і становить 21,3 % (32 години) від загального обсягу навчального часу на вивчення дисципліни (150 годин). У ході виконання практичних завдань студент має стати активним учасником навчального процесу, навчитися свідомо ставитися до оволодіння теоретичними та практичними знаннями, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, нести індивідуальну відповідальність за якість власної професійної підготовки.

У процесі виконання практичних завдань студент: вивчає основні законодавчі та нормативно-правові акти, які регламентують податкові процеси в Україні, розрахунок основних податків і зборів, складання податкової звітності за різними податками та зборами; ознайомлюється з рекомендованою літературою, опановує основні категорії та терміни за темами дисципліни; виконує практичні завдання щодо обчислення податкових зобов'язань, готує аналітичну доповідь на семінарське заняття; здійснює пошук (підбір) і огляд літературних джерел за заданою проблематикою дисципліни; здійснює самодіагностику на основі запропонованих питань; здійснює підготовку до самостійних контрольних робіт та інших форм поточного контролю; систематизує вивчений матеріал з метою підготовки до складання семестрового екзамену.

Робочою програмою навчальної дисципліни передбачено такі види практичної роботи студентів у процесі занять:

підготовка до семінарських і практичних занять, що полягає в опрацюванні лекційного матеріалу, написання доповідей та повідомлень за проблемною тематикою;

підготовка до поточного та підсумкового контролю знань, що полягає в опрацюванні контрольних запитань, питань для самодіагностики, вирішенні ситуаційних і розрахункових завдань з урахуванням методичних рекомендацій;

самостійне опрацювання теоретичного матеріалу за зазначеною тематикою;

виконання практичних завдань з урахуванням методичних рекомендацій.

Методичні рекомендації до практичних завдань

Змістовий модуль 1

Теоретичні основи податкової системи України та основні непрямі податки

Тема 1. Сутність та види податків

Мета проведення семінарського заняття – опанування основних категорій та понять нормативно-правових актів, які регламентують визначення основних понять, їхню структуру та класифікацію.

Компетентності, якими мають оволодіти студенти після вивчення теми: здатність до володіння понятійним апаратом; здатність до визначення і аналізу елементів податку.

Питання до семінарського заняття

1. Історичні аспекти виникнення й розвитку податків.
2. Поняття податку та збору (обов'язкового платежу).
3. Функції та елементи податків.
4. Класифікація податків.

Тестові завдання

1. Податкова система – це:
  - а) діяльність держави у сфері встановлення та регулювання податкових ставок і пільг;
  - б) сукупність податків і зборів, а також механізмів їхнього розрахунку та сплати;
  - в) сукупність таких складових, як системи оподаткування, системи платників та контролюючих органів;
  - г) сукупність механізмів податкового регулювання соціально-економічних процесів у державі.
2. Принцип економічності передбачає:
  - а) встановлення податків і зборів з урахуванням необхідності досягнення збалансованості витрат бюджету з його надходженнями;

б) встановлення податків і зборів відповідно до платоспроможності платників податків;

в) встановлення податків і зборів у спосіб, який не впливає на збільшення або зменшення конкурентоздатності платника податків;

г) встановлення податків і зборів, обсяг надходжень від сплати яких до бюджету значно перевищує витрати на їхнє адміністрування.

3. Принцип нейтральності передбачає:

а) встановлення податків і зборів з урахуванням необхідності досягнення збалансованості витрат бюджету з його надходженнями;

б) встановлення податків і зборів відповідно до платоспроможності платників податків;

в) встановлення податків і зборів у спосіб, який не впливає на збільшення або зменшення конкурентоздатності платника податків;

г) встановлення податків і зборів, обсяг надходжень від сплати яких до бюджету значно перевищує витрати на їхнє адміністрування.

4. Забезпечення однакового підходу до платників під час визначення обов'язків щодо сплати податків і зборів гарантується таким принципом побудови системи оподаткування:

а) рівність;

б) соціальна справедливість;

в) єдиний підхід;

г) рівнозначність.

5. До місцевих податків і зборів належать:

1) податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки;

2) фіксований сільськогосподарський податок;

3) плата за землю;

4) податок на доходи фізичних осіб.

6. У Податковому кодексі України за основу прийнято такі види податків і зборів:

а) прямі та непрямі;

б) загальнодержавні та місцеві;

в) прямі, непрямі та загальнодержавні, місцеві;

г) ресурсні платежі та податки на споживання.

7. У рамках яких податків виконує свою функцію податковий агент:

- а) податок на прибуток підприємств;
- в) акцизний податок;
- г) туристичний збір?

8. За економічним змістом податки – це:

а) обов'язковий внесок у бюджет відповідного рівня або державного цільового фонду, здійснюваний платниками в порядку й на умовах, які визначаються законами України про оподаткування;

б) платіж, який стягується переважно до державних цільових фондів і місцевих бюджетів;

в) сума коштів, яка повертається державі за тимчасове або постійне користування ресурсами.

9. Функціями податків є:

- а) захисна, економічна, розподільча, контрольна;
- б) стимулювальна, економічна, фіскальна, захисна;
- в) фіскальна, регулювальна.

10. Об'єктом оподаткування є:

- а) кількісне вимірювання податку;
- б) економічна категорія, яка обкладається податком;
- в) платник податку, тобто фізична чи юридична особа, яка забезпечує та безпосередньо проводить його сплату.

11. За економічним змістом податки поділяють на:

- а) податки на доходи, податки на споживання, податки на майно;
- б) податки на доходи, податки на майно;
- в) податки на майно, податки на землю, податки на споживання.

12. Система оподаткування – це:

а) сукупність встановлених чинним законодавством держави податків, податкових платежів і зборів;

б) сукупність встановлених чинним законодавством держави податків, податкових платежів і зборів, а також механізмів і способів їхнього розрахунку та сплати до бюджету й інших державних цільових фондів;

в) сукупність податків, податкових платежів і зборів; механізмів та способів їхнього розрахунку і сплати, а також суб'єктів податкової роботи,

які забезпечують адміністрування та надходження податкових платежів до бюджету й інших державних цільових фондів.

13. Видами податкової системи є:

- а) пропорційна, регресивна, прогресивна;
- б) пропорційна, регресивна, кореляційна;
- в) фіскальна, регресивна, прогресивна.

14. Розрахунок податкового навантаження характеризує, яка частина виробленого суспільством продукту перерозподіляється через:

- а) бюджет;
- б) місцевий бюджет;
- в) державні цільові фонди.

15. Джерело сплати податку – це:

- а) одиниця, яка є в основі виміру об'єкта оподаткування;
- б) фонд, явище чи предмет, з якого сплачується податок;
- в) законодавчо встановлений розмір податку, з огляду на об'єкт оподаткування або масштаб вимірювання;
- г) відношення податкових надходжень до податкової бази;
- д) законодавчо встановлені умови пониження податкового тиску.

16. Забезпечення незмінності податків і податкових платежів, їхніх ставок та податкових пільг протягом бюджетного року встановлює принцип:

- а) обов'язковості;
- б) стабільності;
- в) рівнозначності й пропорційності;
- г) рівномірності плати;
- д) економічної обґрунтованості.

Ситуаційні завдання

Завдання 1. Платник податку (фізична особа – підприємець) вирішив змінити своє місце проживання, але не повідомив про це органи Державної фіскальної служби. Наскільки правомірно поступив платник податку? Відповідь обґрунтуєте посиланням на статтю Податкового кодексу України.

Завдання 2. Рішенням судових органів платник податків ліквідується. Чи є це рішення підставою для припинення податкового обов'язку для

платника податку? Відповідь обґрунтуєте посиланням на статтю Податкового кодексу України.

Приклад вирішення ситуаційного завдання

Ситуаційне завдання. Які причини для відмови в реєстрації (взятті на облік) особи, яка здійснює операції з товарами? Наскільки правомірними є рішення контролюючих органів? Відповідь обґрунтуєте посиланням на статтю Податкового кодексу України.

Приклад відповіді. Частиною 7 ст. 455 Митного кодексу України встановлено, що порядок обліку осіб, які здійснюють операції з товарами, визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику.

Наказом Міністерства фінансів України від 15 червня 2015 року № 552 затверджено порядок обліку осіб, які здійснюють операції з товарами (далі – Порядок 552).

Розділом II Порядку 552 встановлено, що взяття на облік осіб, які здійснюють операції з товарами, проводиться одноразово у відповідному підрозділі будь-якої митниці.

Водночас відповідний підрозділ митниці або ДФС має право відмовити в реєстрації особи без включення даних про особу до реєстру осіб, які здійснюють операції з товарами (далі – Реєстр), у таких випадках:

- особа, яка здійснює операції з товарами, перебуває в процесі припинення, склала розподільчий або ліквідаційний баланс, передавальний акт, які затверджено в установленому законодавством порядку, та отримала довідку про відсутність заборгованості зі сплати податків, зборів за формою № 22-ОПП або припинила підприємницьку діяльність (за даними Єдиного банку даних про платників податків-юридичних осіб та Державного реєстру фізичних осіб-платників податків, у т. ч. Реєстру самозайнятих осіб);
- заяву про взяття на облік подано особою, яка вже перебуває на обліку, або заяву про внесення змін – особою, яка не перебуває на обліку;
- відомості про уповноважену особу, стосовно якої відкликається право представляти інтереси особи, яка здійснює операції з товарами, не включено до Реєстру.

У разі відмови у реєстрації особи не пізніше наступного робочого дня після отримання заяви про взяття на облік особи, яка здійснює операції з товарами, відповідний підрозділ митниці або ДФС інформує особу про

відмову у реєстрації особи з обов'язковим зазначенням причин, визначених п. 6 розд. II Порядку 552.

Література для самостійної роботи: основна [5; 6, с. 11–15; 7, с. 14–29], додаткова [10, с. 49–51; 11, с. 47–50; 13, с. 54–56; 15, с. 3–6].

Тема 2. Податкова політика в системі державного регулювання економіки

Мета семінарського заняття – визначення ролі податкової політики та податкової системи у державному регулюванні соціально-економічних процесів.

Компетентності, якими мають оволодіти студенти після вивчення теми: здатність до визначення ролі та наслідків реалізації податкової політики в державному регулюванні економіки на конкретному етапі розвитку; здатність до оцінювання факторів, які визначають напрями та характер податкової політики.

Питання до семінарського заняття

1. Поняття податкової політики.
2. Місце та роль податкової політики в державному регулюванні економіки.
3. Фактори, які визначають напрям та характер податкової політики.
4. Податкова система як засіб реалізації податкової політики держави.

Тестові завдання

1. Яка з наведених функцій не є функцією податків:
  - а) фіскальна;
  - б) оборона та охорона громадян;
  - в) розподільча;
  - г) соціальна?
2. Коли держава має здійснювати дискреційну політику:
  - а) коли знижується попит на вироби;
  - б) коли збільшується виробництво товарів;
  - в) коли збільшуються доходи населення;
  - г) коли зростає валовий національний продукт?

3. Коли держава має здійснювати антидискреційну політику:
- а) коли знижується попит споживачів;
  - б) коли зменшується виробництво продукції;
  - в) коли збільшується валовий національний продукт;
  - г) коли зменшуються доходи споживачів?
4. Вперше найорганізованіша податкова система була утворена в:
- а) Італії;
  - б) Греції;
  - в) Франції;
  - г) Німеччині.
5. Які податки здебільшого стягувались на Русі в IX – X ст.:
- а) перевіз;
  - б) сребщина;
  - в) Волощина;
  - г) стація?
6. Які податки переважно стягувались в Україні в XV ст.:
- а) гостинне мито;
  - б) ямські;
  - в) пищальні;
  - г) Волощина?
7. Головним завданням введеної у XVIII ст. посади прибульника було:
- а) стягнення податків;
  - б) впровадження нових податків;
  - в) збільшення надходжень до казни держави;
  - г) збільшення ставки оподаткування.
8. Скільки рівнів охоплює податковий менеджмент:
- а) один;
  - б) два;
  - в) три;
  - г) чотири?
9. Який з наведених рівнів не є рівнем податкового менеджменту:
- а) державний;
  - б) галузевий;

- в) підприємства;
- г) громадян?

10. До суб'єктів оподаткування належать:

- а) майно та дохід підприємства;
- б) платник податку;
- в) розмір та рівень податку;
- г) органи податкової адміністрації.

11. Контроль за правильністю сплати податку підприємством мають право здійснювати:

- а) інші підприємства;
- б) спільні підприємства;
- в) банки, в яких підприємство має розрахунковий рахунок;
- г) нотаріальні контори.

12. Об'єктом оподаткування може виступати:

- а) майно та дохід підприємства;
- б) рівень прибутку;
- в) пільга, яка надається платнику податку;
- г) платник податку.

13. До функцій податкового менеджменту не належать:

- а) розроблення податкової стратегії підприємства;
- б) аналіз податкової системи підприємства;
- в) організація контролю за виконанням податкової політики;
- г) внесення змін у діючі методики розрахунку окремих податків.

14. Стратегічний податковий менеджмент – це:

- а) сума валових доходів підприємства;
- б) сума сукупних валових доходів держави;
- в) валовий прибуток підприємства;
- г) різниця між валовими доходами та валовими витратами підприємства.

15. Тактичний податковий менеджмент – це:

- а) сума валових доходів підприємства;
- б) валовий прибуток підприємства;

- в) стратегічний податковий потенціал мінус податкові пільги;
- г) сума валових витрат підприємства.

16. Податковий потенціал не залежить від:

- а) речових факторів виробництва;
- б) трудових факторів виробництва;
- в) інфраструктури підприємства;
- г) сукупності управлінських дій керівництва підприємства.

17. До зовнішніх користувачів інформації щодо податків належать:

- а) керівники підприємства;
- б) фінансові служби підприємства;
- в) власники та співвласники підприємства;
- г) кредитори.

18. До внутрішніх користувачів інформації щодо податків належать:

- а) державний або акціонерно-комерційні банки;
- б) потенційні інвестори;
- в) фінансові служби підприємства;
- г) кредитори.

19. До вимог, які не стосуються інформації щодо податків, належать:

- а) систематичність;
- б) корисність;
- в) динамізм;
- г) фактичність.

20. До часткових показників ефективності податкової політики належать:

- а) темпи зростання загального розміру податкових платежів;
- б) рівень пільгового оподаткування;
- в) податкомісткість діяльності підприємства;
- г) квота податків підприємства.

Література для самостійної роботи: основна [4, с. 317–342; 5; 6, с. 24–31; 7, с. 39–68]; додаткова [10, с. 49–51; 11, с. 47–50; 13, с. 54–56; 15, с. 3–6].

Тема 3. Організація податкової системи

Мета семінарського заняття – визначення структури податкової системи та принципів її побудови.

Компетентності, якими мають оволодіти студенти після вивчення теми: здатність до визначення структури податкової системи України; здатність до формування та аналізу принципів побудови й організації системи оподаткування.

Питання до семінарського заняття

1. Поняття податкової системи та вимоги до неї.
2. Принципи побудови системи оподаткування.
3. Поняття податкової системи та вимоги до неї.
4. Принципи побудови системи оподаткування.
5. Податкова система як засіб реалізації податкової політики держави.

Тестові завдання

1. За економічним змістом податки – це:
  - а) обов'язковий внесок у бюджет відповідного рівня або державного цільового фонду, здійснюваний платниками в порядку й на умовах, які визначаються законами України про оподаткування;
  - б) платіж, який стягується переважно до державних цільових фондів і місцевих бюджетів;
  - в) сума коштів, яка повертається державі за тимчасове або постійне користування ресурсами.
2. Функціями податків є:
  - а) захисна, економічна, розподільча, контрольна;
  - б) стимулювальна, економічна, фіскальна, захисна;
  - в) фіскальна, регулювальна стимулювальна, розподільча.
3. Об'єктом оподаткування може бути:
  - а) кількісне вимірювання податку;
  - б) економічна категорія, яка обкладається податком;
  - в) платник податку, тобто фізична чи юридична особа, яка забезпечує та безпосередньо проводить його сплату.

4. За економічним змістом податки поділяються:

- а) податки на доходи, податки на споживання, податки на майно;
- б) податки на доходи, податки на майно;
- в) податки на майно, податки на землю, податки на споживання.

5. Система оподаткування – це:

а) сукупність встановлених чинним законодавством держави податків, податкових платежів і зборів;

б) сукупність встановлених чинним законодавством держави податків, податкових платежів і зборів, а також механізмів та способів їхнього розрахунку і сплати до бюджету та інших державних цільових фондів;

в) сукупність податків, податкових платежів і зборів; механізмів та способів їхнього розрахунку та сплати, а також суб'єктів податкової роботи, які забезпечують адміністрування і надходження податкових платежів до бюджету та інших державних цільових фондів.

6. Видами податкової системи є:

- а) пропорційна, регресивна, прогресивна;
- б) пропорційна, регресивна, кореляційна;
- в) фіскальна, регресивна, прогресивна.

7. Розрахунок податкового навантаження характеризує, яка частина виробленого суспільством продукту перерозподіляється:

- а) через бюджет;
- б) через місцевий бюджет;
- в) через державні цільові фонди.

8. Якщо податковий період дорівнює календарному року (для юридичних осіб), податкові декларації подаються протягом:

- а) 40 календарних днів за останнім днем звітного року;
- б) 60 календарних днів за останнім днем звітного року;
- в) 20 календарних днів за останнім днем звітного року.

9. Форми податкової декларації (розрахунку, звіту) затверджує:

- а) Верховна Рада України;
- б) Кабінет Міністрів України;
- в) Міністерство фінансів України.

Ситуаційні завдання

Завдання 1. Платник податків у податковій декларації не вказав адресу електронної пошти, через що контролюючі органи відмовилися приймати податкову декларацію. Наскільки правомірними є рішення платника податків та контролюючих органів? Відповідь підтвердити посиланням на статті Податкового кодексу України.

Завдання 2. Платник податку направив поштою податкову декларацію, але не отримав документального підтвердження її отримання, і тому вирішив не сплачувати податкові зобов'язання, вказані в ній. Оцініть правомірність дій платника податку з посиланням на відповідні статті Податкового кодексу України.

Завдання 3. Платник податку надіслав податковий розрахунок за формою № 1ДФ (за третій квартал 2017 року) поштою 6 листопада 2017 року. Оцініть правомірність дій платника податку з посиланням на відповідні статті Податкового кодексу.

Література для самостійної роботи: основна [1, с. 44–86; 5, с. 221–298; 6, с. 36–51]; додаткова [11, с. 8–44; 12, с. 54–58; 14, с. 124–135].

Тема 4. Контролюючі органи у сфері оподаткування

Мета семінарського заняття – вивчення завдань контролюючих органів та функцій посадових осіб контролюючих органів.

Компетентності, якими мають оволодіти студенти після вивчення теми: здатність до виокремлення характерних рис діяльності контролюючих органів, їхніх функцій, завдань; здатність до визначення складу, функцій, завдань, повноважень і права податкової міліції та органу митної справи.

Питання до семінарського заняття

1. Структура контролюючих органів України.
2. Функції та завдання Державної фіскальної служби України.
3. Права органів Державної фіскальної служби.
4. Обов'язки та відповідальність посадових осіб податкових органів.

5. Податкова міліція.
6. Види податкових правопорушень.

Тестові завдання

1. За яким податком податкове зобов'язання мають визначати податкові органи:

- а) туристичний збір;
- б) плата за землю для фізичних осіб;
- в) єдиний податок?

2. Принципи діяльності державної податкової служби є:

- а) цілеспрямованості; контрольності; єдності;
- б) єдності; незалежності; централізації;
- в) залежності; єдності; децентралізації.

3. Податкова служба – це:

- а) сукупність державних органів, які організують і контролюють надходження податкових і окремих видів неподаткових платежів;
- б) сукупність державних органів, які організують і контролюють надходження загальнодержавних податків до бюджету;
- в) сукупність місцевих органів, які організують і контролюють надходження податкових платежів до місцевого бюджету.

4. До контролюючих органів відносять:

- а) митні органи; органи Пенсійного фонду України;
- б) митні органи; органи Пенсійного фонду України, місцеві органи;
- в) митні органи; органи Пенсійного фонду України, податкові органи, органи фондів обов'язкового державного соціального страхування.

5. До об'єктивних причин, які визначають необхідність здійснення податкового контролю, належать:

- а) ненавмисні помилки працівників, які розраховують податкові платежі;
- б) некомпетентність працівників підприємства;
- в) низька податкова дисципліна платників;
- г) нестабільне податкове законодавство.

6. Які органи можна класифікувати як незалежні:

- а) Пенсійний фонд України;
- б) Фонд соціального страхування;

- в) служби зайнятості населення;
- г) аудиторські фірми?

7. Які уповноважені органи держави можуть здійснювати контроль податкових платежів:

- а) податкові адміністрації всіх рівнів;
- б) органи прокуратури;
- в) Пенсійний фонд України;
- г) Міністерство внутрішніх справ?

8. До державних органів, які можуть здійснювати контроль податкових платежів, належать:

- а) Пенсійний фонд України;
- б) Фонд соціального страхування України;
- в) акціонерно-комерційні банки;
- г) органи прокуратури.

9. До економічних причин порушень податкового законодавства належать:

- а) порушення порядку постанови на податковий облік;
- б) порушення в наданні звітних даних;
- в) помилкове застосування податкових пільг;
- г) ухиляння від сплати податків.

Ситуаційні завдання

Завдання 1. Платник податків не подав в установлені строки податкову декларацію, а під час здійснення заходів податкового контролю встановлено факти здійснення платником податків діяльності, що призвела до виникнення об'єктів оподаткування, наявності показників, які підлягають декларуванню. Контролюючі органи вирішили самостійно обчислити суму грошових зобов'язань платника податку. Наскільки правомірними є рішення контролюючих органів? Відповідь обґрунтуйте посиланням на статтю Податкового кодексу України.

Завдання 2. Платник податку втратив документи 10 березня 2017 року та повідомив про це контролюючі органи 17 березня 2017 року. Оцініть правомірність дій платника податку з посиланням на відповідні статті Податкового кодексу.

Завдання 3. Платник податку (який зобов'язаний це робити) подав декларацію про доходи та майновий стан за 2016 рік 25 квітня 2017 року. Оцініть правомірність дій платника податку з посиланням на відповідні статті Податкового кодексу.

Література для самостійної роботи: основна [1, с. 112–139; 5, с. 308–322], додаткова [11, с. 47–50].

Тема 5. Податковий менеджмент

Мета семінарського та практичного заняття – вивчення організації адміністрування податків, проведення податкового контролю та оформлення його результатів.

Компетентності, якими мають оволодіти студенти після вивчення теми: здатність до організації адміністрування податків, податкового обліку, податкового контролю та планування; оформлення результатів податкових перевірок; здатність до визначення відповідальності платників податків за порушення податкового законодавства.

Питання до семінарського заняття

1. Поняття податкового менеджменту.
2. Державний податковий менеджмент.
3. Корпоративний податковий менеджмент.
4. Відповідальність платників податків за порушення податкового законодавства.

Тестові завдання

1. Податковим обов'язком визнається обов'язок:
  - а) судового органу обчислити, задекларувати та/або сплатити суму податку та збору в порядку і строки, визначені Податковим кодексом, законами з питань митної справи;
  - б) податкового органу обчислити, задекларувати та/або сплатити суму податку та збору в порядку і строки, визначені Податковим кодексом, законами з питань митної справи;
  - в) платника податку обчислити, задекларувати та/або сплатити суму податку та збору в порядку і строки, визначені Податковим кодексом, законами з питань митної справи.

2. Податкове зобов'язання – це:

а) сума коштів, яку податковий орган має розрахувати для того, щоб платник податків сплатив її до відповідного бюджету як податок або збір на підставі, в порядку та строки, визначені податковим законодавством (зокрема сума коштів, визначена платником податків у податковому векселі та не сплачена в установленій законом строк);

б) сума коштів, яку платник податків, зокрема податковий агент, має сплатити до відповідного бюджету як податок або збір на підставі, в порядку та строки, визначені податковим законодавством (зокрема сума коштів, визначена платником податків у податковому векселі та не сплачена в установленій законом строк);

в) сума заборгованості платника податків перед бюджетом.

3. Виконанням податкового обов'язку визнається:

а) ведення податкового обліку;

б) розрахунок податкових зобов'язань у податковій звітності;

в) сплата в повному обсязі платником відповідних сум податкових зобов'язань у встановлений податковим законодавством строк.

4. Які ви знаєте методи податкового обліку:

а) балансовий метод, графічний метод, сітьовий метод;

б) метод варіацій, метод регресій, метод факторів;

в) метод нарахувань, касовий метод, метод першої події, метод останньої події?

5. Камеральна перевірка – це:

а) перевірка яка проводиться контролюючими органами винятково на основі даних, які відмічені у податковій декларації, без проведення інших перевірок податкоплатника;

б) перевірка передбачає дослідження;

в) мито;

г) податок з доходів фізичних осіб;

д) податок з власників транспортних засобів;

е) збір за забруднення навколишнього середовища.

6. Моментом отримання доходів під час використання касового методу є:

а) момент, коли платник податку отримує грошові кошти;

- б) момент, коли платник податку фактично отримує продукцію;
- в) момент подачі податкової звітності до податкових органів.

7. Доходи і витрати під час використання методу нарахувань відображаються у момент:

- а) отримання грошових коштів;
- б) подачі податкової звітності до податкових органів;
- в) оприбуткування та відвантаження продукції.

8. Прикладом податкового реєстру є:

- а) податкова декларація;
- б) книга обліку доходів та витрат;
- в) звіт з єдиного соціального внеску.

9. Адміністративна відповідальність за порушення правил ведення податкового обліку розповсюджується на:

- а) юридичну особу-резидента;
- б) фізичну особу-громадянина;
- в) юридичну особу-нерезидента.

10. Який додатковий обов'язковий реквізит має відобразитися у податковій декларації:

- а) найменування податкової інспекції, до якої подається звітність;
- б) номер паспорта платника податків;
- в) код виду економічної діяльності?

11. Нова звітна декларація подається:

- а) у випадку, коли до закінчення граничного терміну для подання податкової звітності платник податків побачив помилку у раніше подані звітності;
- б) у випадку, коли після закінчення граничного терміну для подання податкової звітності платник податків побачив помилку у раніше подані звітності;
- в) на вимогу податкової інспекції.

12. Уточнююча декларація подається:

- а) у випадку, коли до закінчення граничного терміну для подання податкової звітності платник податків побачив помилку у раніше подані звітності;

б) у випадку, коли після закінчення граничного терміну для подання податкової звітності платник податків побачив помилку у раніше подані звітності;

в) на вимогу податкової інспекції.

13. Незалежно від факту втрати або зіпсування такого поштового відправлення чи затримки його вручення платник податків:

а) не зобов'язаний сплатити суму податкового зобов'язання, самостійно визначену ним у такій податковій декларації, протягом строків, установлених Податковим кодексом;

б) зобов'язаний сплатити суму податкового зобов'язання, самостійно визначену ним у такій податковій декларації, протягом строків, установлених Податковим кодексом;

в) перекладає обов'язок за сплату податкових зобов'язань на поштового оператора.

14. За яким податком декларація може бути складена у паперовому варіанті:

а) податок на прибуток підприємств;

б) акцизний податок;

в) єдиний податок?

15. За яким з перерахованих податків діє звітний (податковий період), що дорівнює календарному місяцю:

а) акцизний податок;

б) податок на прибуток підприємств;

в) податок на доходи фізичних осіб?

Ситуаційні завдання

Завдання 1. На підприємстві проводиться перевірка. Чи має право підприємство надати контролюючому органу, що здійснює перевірку, документи, які не були враховані у ході перевірки. Дайте відповідь з посиланням на статті Податкового кодексу України.

Завдання 2. Чи має право податковий інспектор, здійснюючи перевірку документації в офісі підприємства, взяти частину документів з собою для перевірки у податкову службу? Обґрунтуйте відповідь, посилаючись на законодавство.

Завдання 3. Підприємцю подзвонив інспектор податкової служби та призначив дату, коли підприємець має прийти до податкової та надати для перевірки документацію за певний період. Чи правомірні дії інспектора? Які подальші дії платника податків? Обґрунтуйте відповідь, посилаючись на законодавство.

Завдання 4. Чи зобов'язано підприємство під час проведення інвентаризації товарно-матеріальних цінностей (ТМЦ), яка проводиться у процесі податкової перевірки за вимогою органу Державної податкової служби, допускати представників податкового органу для контролю процесу інвентаризації? Обґрунтуйте відповідь, посилаючись на законодавство.

Приклад вирішення ситуаційного завдання

Завдання. Дані перевірок результатів діяльності платника податків свідчать про заниження суми податку на прибуток підприємств, заявленої у податковій декларації з податку на прибуток підприємств. Контролюючі органи вирішили самостійно обчислити суму грошових зобов'язань платника податку. Наскільки правомірними є рішення контролюючих органів? Відповідь обґрунтуйте посиланням на статтю Податкового кодексу України.

Приклад відповіді. Згідно з пп. 14.1.39 Податкового кодексу України грошове зобов'язання платника податків – це сума коштів, яку платник податків має сплатити до відповідного бюджету як податкове зобов'язання та/або штрафну (фінансову) санкцію, що справляється з платника податків у зв'язку з порушенням ним вимог податкового законодавства та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, а також санкції за порушення законодавства у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

В пп. 54.3. Податкового кодексу України визначено випадки, коли контролюючі органи зобов'язані самостійно визначити суму грошових зобов'язань, зменшення (збільшення) суми бюджетного відшкодування та/або зменшення (збільшення) від'ємного значення об'єкта оподаткування податком на прибуток або від'ємного значення суми податку на додану вартість платника податків.

Зокрема пп. 54.3.2. регламентовано право контролюючих органів самостійно визначати грошові зобов'язання платника податків у випадку, коли дані податкової перевірки результатів діяльності платника податків

свідчать про заниження суми податку на прибуток підприємств, заявленої у податковій декларації з податку на прибуток підприємств.

Отже, дії контролюючих органів є правомірними.

Література для самостійної роботи: основна [4, с. 317–342; 5; 7, с. 24–31; 9, с. 39–68], додаткова [14, с. 25–31; 19, с. 30–32].

Тема 6. Податок на додану вартість

Мета семінарського та практичного занять – формування навичок розрахунку податку на додану вартість, заповнення звітності з податку на додану вартість.

Компетентності, якими мають оволодіти студенти після вивчення теми: здатність до використання на практиці порядку реєстрації платників податку на додану вартість; здатність до обчислення бази оподаткування з ПДВ та суми податку до сплати; здатність до здійснення організації процедури податкового відшкодування ПДВ.

Питання для самостійного опрацювання

1. Сутність податку на додану вартість і його роль у формуванні дохідної частини бюджету.
2. Платники податку на додану вартість.
3. Реєстрація осіб як платників податку на додану вартість.
4. Об'єкт оподаткування ПДВ.
5. Особливості визначення бази оподаткування ПДВ.
6. Ставки податку на додану вартість.
7. Податкові зобов'язання і податковий кредит з ПДВ.
8. Податкова накладна. Реєстр податкових накладних.
9. Порядок визначення суми ПДВ, що підлягає сплаті до бюджету або відшкодуванню з бюджету.
10. Строки подання податкової декларації та розрахунків із бюджетом.
11. Механізм бюджетного і експортного відшкодування податку з Державного бюджету України.

Тестові завдання

1. Реєстрація податкових накладних та/або розрахунків коригування до податкових накладних у Єдиному реєстрі податкових накладних повинна здійснюватися з урахуванням граничних строків: для податкових накладних/розрахунків коригування до податкових накладних, складених з 1 по 15 календарний день (включно) календарного місяця, – до ... в якому вони складені.

2. На дату виникнення податкових зобов'язань платник податку зобов'язаний скласти податкову накладну в формі з дотриманням умови щодо реєстрації ... .

3. У разі відсутності підстав для відмови у реєстрації особи як платника податку контролюючий орган зобов'язаний протягом ... робочих днів після надходження реєстраційної заяви до контролюючого органу внести до реєстру платників податку запис про реєстрацію такої особи як платника податку.

4. Анулювання реєстрації платника ПДВ може бути здійснено, якщо особа, зареєстрована як платник податку, протягом ... послідовних податкових місяців не подає контролюючому органу декларації з податку на додану вартість.

5. У разі обов'язкової реєстрації особи як платника ПДВ реєстраційна заява подається до податкового органу не пізніше:

а) 10 числа календарного місяця, що настає за місяцем, у якому вперше досягнуто обсягу оподатковуваних операцій у 1 000 000 грн без ПДВ;

б) 10 числа календарного місяця, що настає за місяцем, у якому вперше досягнуто обсягу оподатковуваних операцій у 1 000 000 грн з ПДВ;

в) 10 числа календарного місяця, що настає за місяцем, у якому вперше досягнуто обсягу оподатковуваних операцій у 300 000 грн.

6. Під час здійснення експортних операцій датою виникнення податкових зобов'язань з ПДВ бути вважатися дата:

а) отримання грошових коштів;

б) оприбуткування товарів;

в) оформлення митної декларації.

7. Підставою для проведення позапланової податкової перевірки платника ПДВ, який заявив суму ПДВ до відшкодування є сума ПДВ, яка перевищує:

- а) 10 000 грн;
- б) 100 000 грн;
- в) 1 000 000 грн.

8. Реєстрація податкових накладних платниками ПДВ продавцями в Єдиному реєстрі податкових накладних запроваджується для платників цього податку, у яких сума податку на додану вартість в одній податковій накладній становить:

- а) 5 000 грн;
- б) 7 500 грн;
- в) будь-яку суму.

9. У разі дотримання всіх умов, передбачених Податковим кодексом України (стаття 187 та 198) під час отримання послуг від нерезидента на території України у резидента, будуть виникати:

- а) тільки податкові зобов'язання;
- б) тільки податковий кредит;
- в) податкові зобов'язання та податковий кредит.

10. Документом, що замінює податкову накладну може бути:

- а) прибутковий касовий ордер;
- б) виписка банку;
- в) рахунок готелю.

Ситуаційні завдання

Завдання 1. Продавець склав податкову накладну 3 лютого 2018 року на поставку товарів на суму 58 000 грн з ПДВ та зареєстрував її в Єдиному реєстрі податкових накладних 24 лютого 2018 року. Оцініть правомірність дій платника податку з посиланням на відповідні статті Податкового кодексу України.

Завдання 2. Продавець у рамках операції фінансового лізингу склав податкову накладну 3 лютого 2018 року на суму 18 000 грн з ПДВ, а відобразив цю операцію в податковій декларації з ПДВ за березень 2018 року

(коли була отримана орендна плата). Оцініть правомірність дій платника податку з посиланням на відповідні статті Податкового кодексу України.

Завдання 3. Платник ПДВ направив запит до контролюючих органів для отримання витягу з реєстру платників ПДВ 23 лютого 2018 року. Витяг з реєстру платнику податків було надано 27 лютого 2018 року. Оцініть правомірність дій податкових органів з посиланням на відповідні статті Податкового кодексу України.

Завдання 4. Платника податків було оголошено недієздатним. Податкові органи в зв'язку з цим анулювали реєстрацію цієї особи як платника ПДВ. Оцініть правомірність дій податкових органів з посиланням на відповідні статті Податкового кодексу України.

Завдання 5. Продавець продав покупцю товар на суму 220 грн з ПДВ та не виписав податкову накладну, а тільки видав покупцю фіскальний чек. Покупець не вимагав складання податкової накладної. Оцініть правомірність дій платника податку з посиланням на відповідні статті Податкового кодексу.

Завдання 6. Платник податку отримав послугу від нерезидента на митній території України 13 березня 2018 року. У цей самий день був складений акт надання послуг. Податкова накладна на 13 березня не складена. Чи має право отримувач послуг від нерезидента 13 березня 2018 року відобразити податковий кредит з ПДВ? Оцініть правомірність дій платника податку з посиланням на відповідні статті Податкового кодексу.

Завдання 7. Платнику ПДВ для підтвердження права на податковий кредит продавець надав видаткову накладну. Чи має право покупець на підставі випадкової накладної збільшити податковий кредит? Оцініть правомірність дій платника податку з посиланням на відповідні статті Податкового кодексу.

Приклад вирішення ситуаційного завдання

Ситуаційне завдання. Підприємство відвантажило продукцію бюджетній організації 3 листопада 2018 року. Оплата була отримана 10 грудня 2018 року. Податкові зобов'язання з податку на додану вартість були збільшено 3 листопада 2018 року та відображено в податковій декларації з податку на додану вартість за листопад 2018 року. Оцініть правомірність дій платника податку з посиланням на відповідні статті Податкового кодексу.

Приклад відповіді. Згідно з пп. 46.1 Податкового кодексу України податкова декларація, розрахунок, звіт – це документ, що подається платником податків контролюючому органу у строки, встановлені законом, на підставі якого здійснюється нарахування та/або сплата податкового зобов'язання або відображаються обсяги операції (операцій), доходів (прибутків), щодо яких податковим та митним законодавством передбачено звільнення платника податку від обов'язку нарахування та сплати податку і збору, чи документ, що свідчить про суми доходу, нарахованого (виплаченого) на користь платників податків – фізичних осіб, суми утриманого та/або сплаченого податку.

Пп. 187.7. Податкового кодексу України визначено, що датою виникнення податкових зобов'язань у разі постачання товарів/послуг з оплатою за рахунок бюджетних коштів є дата зарахування таких коштів на банківський рахунок платника податку або дата отримання відповідної компенсації у будь-якій іншій формі, включно з зменшенням заборгованості такого платника податку за його зобов'язаннями перед бюджетом. Тобто постачальник товарів мав відобразити податкові зобов'язання з податку на додану вартість за цією операцією в податковій декларації за грудень 2017 року.

Отже, дії платника податку на додану вартість є неправомірними.

Розрахункові завдання

Завдання 1. Підприємство придбало 250 принтерів по 500 грн і 300 сканерів – по 300 грн з урахуванням ПДВ. У звітному періоді 40 % принтерів були реалізовані за ціною 600 грн без урахування ПДВ і 60 % – по 550 грн без урахування ПДВ. Під час реалізації сканерів 70 % були реалізовані за ціною 360 грн з урахуванням ПДВ і 30 % – по 420 грн з урахуванням ПДВ.

Розрахуйте суму ПДВ, що має сплатити підприємство в бюджет.

Завдання 2. Підприємство "Домострой" спеціалізується на наданні послуг з ремонту, а також із продажу будівельних матеріалів через магазин. У ході виконання своєї діяльності підприємством за звітний період було реалізовано:

- цементу на суму 20 тис. грн без урахування ПДВ;
- лакофарбових матеріалів на суму 15 тис. грн без урахування ПДВ;
- шпалер, лінолеуму й плитки на суму 25 тис. грн без урахування ПДВ.

Підприємством були надані послуги з ремонту житлових приміщень і офісів на суму 50 тис. грн.

Для виконання своєї діяльності підприємством було закуплено сировини і матеріалів на суму 42 тис. грн з урахуванням ПДВ.

Розрахуйте податок на додану вартість, який необхідно сплатити до бюджету.

Завдання 3. На основі наведених даних складіть декларацію з ПДВ, визначіть суму податкових зобов'язань, податкового кредиту та суму ПДВ до сплати або відшкодування.

Протягом травня 2017 року ПАТ "Геліос" було здійснено такі операції: згідно з вантажною митною декларацією у фірми "Петреску" (Румунія) придбано запасні частини для вантажного автомобіля на суму 2 400 грн з ПДВ;

відвантажено продукцію ТОВ "Оранж" на суму 180 000 грн з ПДВ;

відвантажено продукцію фірми "Роском" (Росія) на суму 60 000 грн;

сплачено фірмі "Петреску" (Румунія) за запасні частини для вантажного автомобіля на суму 2 400 грн з ПДВ;

отримано орендну плату за автомобіль, який буде передано у фінансовий лізинг 10 червня 2017 року на суму 18 000 грн з ПДВ.

Завдання 4. Магазин "Кристал" займається пошиттям і продажем костюмів. У ході здійснення своєї діяльності магазин за звітний період реалізував жіночих костюмів на суму 16 тис. грн без урахування ПДВ, чоловічих – на суму 12 тис. грн без урахування ПДВ.

Магазин надає послуги пошиття костюмів на замовлення, таких послуг за звітний період було зроблено на суму 11 тис. грн без урахування ПДВ. На закупівлю тканини, ниток, ґудзиків було витрачено 19 тис. грн без урахування ПДВ. Розрахуйте податок на додану вартість, який необхідно сплатити до бюджету.

Завдання 5. Магазин "Матриця" займається складанням і продажем комп'ютерної техніки. У ході своєї діяльності магазин реалізував комп'ютерів фірми "Сміт" на суму 24 тис. грн з урахуванням ПДВ, а фірми "Формаза" – на суму 30 тис. грн з урахуванням ПДВ. Також магазин надає послуги з установки та налаштування програмного забезпечення. Таких послуг у звітному періоді було надано на суму 12 тис. грн з урахуванням ПДВ.

Витрати на закупівлю комплектування до комп'ютерів склали 25 тис. грн без урахування ПДВ. Розрахуйте суму податку на додану вартість, який необхідно сплатити до бюджету.

Завдання 6. Магазин "Лицеїст" займається продажем дитячої шкільної форми для дітей від 6 до 10 років. За звітний період магазином реалізовано:

- піджаків – на суму 40 тис. грн без урахування ПДВ;
- штанів – на суму 20 тис. грн без урахування ПДВ;
- спідниць – на суму 10 тис. грн без урахування ПДВ;
- сорочок – на суму 20 тис. грн без урахування ПДВ;
- краваток і метеликів – на суму 7 тис. грн без урахування ПДВ.

У звітний період магазин зазнав витрати, пов'язані з оформленням документів в органах державної реєстрації та в органах місцевого самоврядування на суму 3 840 грн, пов'язані із придбанням патентів.

Закупка розмірного ряду шкільної форми склала 54 тис. грн з урахуванням ПДВ.

Розрахуйте суму податку на додану вартість, який необхідно сплатити до бюджету.

Приклад вирішення розрахункового завдання

Завдання. На основі наведених даних про господарські операції ВАТ "Ватра" за другий квартал 2018 року визначити суму податкових зобов'язань і податкового кредиту, обчислити суму ПДВ належну до сплати в бюджет чи відшкодуванню з нього.

Підприємством "Веста" відвантажено ТОВ "Людмила" світильники "Веселка" на суму 1 800 грн (з урахуванням ПДВ) і ТОВ "Лотос" – на суму 900 грн (у урахуванням ПДВ).

Також у звітному періоді підприємством "Веста" було отримано від ТОВ "Віта" листову сталь на суму 6 120 грн (з урахуванням ПДВ), а транспортному підприємству "Межколона" відвантажено світильники "Луч" на суму 4 020 грн (з урахуванням ПДВ).

Методичні рекомендації

1. Обчислюємо суму податкових зобов'язань (ПДВ_{пз}) під час поставки товарів (робіт, послуг):

$$\text{ПДВ}_{\text{пз}} = (\text{БО} \times 20 \%) / 100 \%, \quad (1)$$

де БО – база оподаткування податком на додану вартість.

2. Визначаємо суму податкового кредиту ($\text{ПДВ}_{\text{ПК}}$) у випадку придбання товарів (робіт, послуг):

$$\text{ПДВ}_{\text{ПК}} = \text{ПДВ}_{\text{ТМЦ}} + \text{ПДВ}_{\text{ОЗ}}, \quad (2)$$

де $\text{ПДВ}_{\text{ТМЦ}}$ – сума податків, сплачених платником у зв'язку з придбанням або виготовленням товарів (зокрема під час імпорту) та послуг з метою їхнього подальшого використання в оподатковуваних операціях у межах господарської діяльності платника податку;

$\text{ПДВ}_{\text{ОЗ}}$ – сума податків, сплачених платником у зв'язку з придбанням (будівництвом, спорудженням) основних засобів (зокрема інших необоротних матеріальних активів і незавершених капітальних інвестицій у необоротні капітальні активи), зокрема й під час їхнього імпорту, з метою подальшого використання у виробництві й/або поставці товарів (послуг) для оподатковуваних операцій у межах господарської діяльності.

3. Визначаємо суму ПДВ для сплати в бюджет або відшкодування з нього:

$$\text{ПДВ} = \text{ПДВ}_{\text{ПЗ}} - \text{ПДВ}_{\text{ПК}} \quad (3)$$

Розв'язання

Розраховуємо податкові зобов'язання за кожною операцією з відвантаження продукції ВАТ "Веста" за другий квартал 2018 року:

- за світильники "Веселка": $1\,800 \times 20\% / 120\% = 300$ грн,
 $900 \times 20\% / 120\% = 150$ грн;
- за світильники "Луч": $4\,020 \times 20\% / 120\% = 670$ грн.

Розраховуємо податковий кредит за отриману листову сталь від ТОВ "Віта": $6\,120 \times 20\% / 120\% = 1\,020$ грн.

Сума податку на додану вартість, яку ВАТ "Веста" за другий квартал 2018 року необхідно сплатити в бюджет, становить:

$$\text{ПДВ} = 300 + 150 + 670 - 1\,020 = 1\,120 - 1\,020 = 100 \text{ грн.}$$

Література для самостійної роботи: основна [4, с. 337–342; 5; 6, с. 27–38; 7, с. 49–78], додаткова [11, с. 55–71; 22, с. 19–35].

Тема 7. Акцизний податок

Мета семінарського та практичного заняття – набуття навичок з розрахунку акцизного податку та заповнення звітності з акцизного податку.

Компетентності, якими мають оволодіти студенти після вивчення теми: здатність до визначення економічної сутності акцизного податку; здатність до володіння переліком товарів, які є підакцизними; здатність до розрахунку суми акцизного податку до сплати; здатність до володіння механізмом застосування марок акцизного податку.

Питання до семінарського заняття

1. Особливості реєстрації осіб платниками акцизного податку.
2. Перелік товарів, які не підлягають маркуванню марками акцизного податку.
3. Порядок складання форм-довідок і заявок-розрахунків на виготовлення та придбання марок акцизного податку.
4. Організація роботи акцизних складів.
5. Порядок повернення марок акцизного податку у випадку їхнього пошкодження.

Тестові запитання

1. Дата виникнення податкових зобов'язань у разі ввезення товарів на митну територію України – ... .
2. Дата виникнення податкових зобов'язань щодо постачання електроенергії – ... .
3. Декларація подається виробником підакцизних товарів до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову і митну політику, не пізніше ніж ... та ... числа місяця.
4. Продажем (передачею) придбаних марок акцизного податку покупцем марок іншим особам називають ... .
5. Максимальні роздрібні ціни встановлюються на:
а) алкогольні напої;

- б) нафтопродукти;
- в) тютюнові вироби.

6. Акцизний податок за одночасною ставкою (адвалерною та специфічною) розраховується на:

- а) алкогольні напої;
- б) нафтопродукти;
- в) тютюнові вироби.

7. Декларація про встановлення максимальних роздрібних цін подається виробником або імпортером підакцизних товарів (продукції) до контролюючого органу не пізніше, ніж за:

- а) п'ять календарних днів до дати встановлення максимальних роздрібних цін;
- б) сім календарних днів до дати встановлення максимальних роздрібних цін;
- в) десять календарних днів до дати встановлення максимальних роздрібних цін.

8. Мінімальна оптово-роздрібна ціна встановлюється на:

- а) алкогольні напої;
- б) нафтопродукти;
- в) тютюнові вироби.

9. Вартість ліцензії для оптової торгівлі алкогольними напоями становить:

- а) 100 000 грн на рік;
- б) 200 000 грн на рік;
- в) 500 000 грн на рік.

10. Податок з товарів (продукції), на які встановлені ставки податку в іноземній валюті, сплачується у національній валюті та розраховується за чинним офіційним курсом гривні до іноземної валюти, встановленим Національним банком України, в якому здійснюється реалізація товару (продукції) на:

- а) день оформлення ВМД;
- б) перший день місяця;
- в) перший день кварталу.

Ситуаційні завдання

Завдання 1. Підприємство вирішило встановити максимальну роздрібну ціну на тютюнову продукцію з 1 березня 2018 року. До того ж декларація про встановлення максимальної роздрібною ціни була подана до податкової інспекції 27 лютого 2018 року. Оцініть правомірність дій платника податку з посиланням на відповідні статті Податкового кодексу України.

Завдання 2. Які алкогольні напої та тютюнові вироби вважаються немаркованими? Яка передбачена відповідальність до суб'єкта господарювання за зберігання, транспортування, продаж таких товарів? Дайте відповідь, посилаючись на статті Податкового кодексу України.

Завдання 3. Чи сплачується акцизний податок з роздрібною торгівлі підакцизних товарів, якщо в пунктах продажу товарів розрахунки здійснюються за готівку, з застосуванням банківських платіжних карток? Дайте відповідь, посилаючись на статті Податкового кодексу України.

Завдання 4. Платник єдиного податку реалізовує підакцизну продукцію в роздріб. Дата відвантаження продукції 3 листопада 2018 року, а дата зарахування коштів на рахунок платника – 5 листопада 2018 року. Платник єдиного податку збільшив податкові зобов'язання з акцизного податку 3 листопада 2018 року. Оцініть правомірність дій платника податку з посиланням на відповідні статті Податкового кодексу України.

Завдання 5. Підприємство постачає електроенергію. До того ж податкові зобов'язання з акцизного податку було збільшено в момент отримання оплати за електроенергію. Оцініть правомірність дій платника податку з посиланням на відповідні статті Податкового кодексу.

Завдання 6. Підприємство реалізує автомобілі на митній території України. Дата відвантаження товарів – 30 вересня 2018 року. Для визначення суми акцизного податку було застосовано курс євро, встановлений на 30 вересня 2018 року. Оцініть правомірність дій платника податку з посиланням на відповідні статті Податкового кодексу.

Завдання 7. Платник акцизного податку здійснив переобладнання вантажного транспортного засобу у легковий автомобіль 17 березня 2018 року та у цей же день збільшив податкові зобов'язання з акцизного податку.

Документ про відповідність переобладнаного автомобіля вимогам безпеки дорожнього руху платнику акцизного податку було видано 27 березня 2018 року. Оцініть правомірність дій платника податку з посиланням на відповідні статті Податкового кодексу.

Приклад вирішення ситуаційного завдання

Завдання. Декларація з акцизного податку за березень 2018 року була подана до контролюючих органів 25 квітня 2018 року. Оцініть правомірність дій платника податку з посиланням на відповідні статті Податкового кодексу.

Приклад відповіді. Відповідно до пп. 223.1. Податкового кодексу України базовий податковий період для сплати акцизного податку відповідає календарному місяцю.

У пп. 223.2. Податкового кодексу України зазначено, що платники акцизного податку подають щомісяця не пізніше 20 числа наступного звітного (податкового) періоду контролюючому органу за місцем реєстрації декларацію з акцизного податку.

Отже, дії платника акцизного податку є неправомірними, оскільки граничний строк для подання декларації за березень був 20 квітня 2018 року.

Розрахункові завдання

Завдання 1. Підприємство здійснює оптову реалізацію алкогольних напоїв. Протягом вересня 2018 року здійснило реалізацію:

1. Реалізовано 60 000 пляшок пива "Оболонь" об'ємом 0,5 л.
2. Реалізовано 50 000 пляшок шампанського "Шарте" об'ємом 0,75 л.
3. Реалізовано 10 000 пляшок горілки "Немірофф" (40 %) об'ємом 0,5 літрів.

Розрахуйте суму акцизного податку та складіть декларацію з акцизного податку з відповідним додатком.

Завдання 2. Підприємство здійснює оптову реалізацію нафтопродуктів, а протягом вересня 2018 року здійснило такі операції:

1. Реалізовано паливо (керосин) для реактивних двигунів в обсязі 37 000 л.
2. Реалізовано паливо моторне альтернативне в обсязі 25 000 л.
3. Реалізовано уайт-спірит в обсязі 6 000 л.

Курс євро на перший день кварталу становив 33,25 грн за 1 євро.

Розрахуйте суму акцизного податку та складіть декларацію з акцизного податку з відповідним додатком.

Завдання 3. Підприємство здійснює реалізацію автотранспортних засобів і протягом вересня 2018 року здійснило такі операції:

1. Реалізовано шість моторних транспортних засобів, призначених для перевезення 10 осіб і більше, з робочим об'ємом циліндрів двигуна понад 5 000 см³.

2. Реалізовано два причепа масою понад 3 500 кг.

Курс євро на перший день кварталу становив 33,25 грн за 1 євро.

Розрахуйте суму акцизного податку та складіть декларацію з акцизного податку з відповідним додатком.

Завдання 4. Максимальна роздрібна ціна на сигарети з фільтром із власною назвою LM становить 34,96 грн. Фактичні обсяги реалізації сигарет марки LM – 20 000 пачок по 20 сигарет у пачці. Розрахуйте суму акцизного податку.

Завдання 5. Підприємством відвантажено 50 000 кг дизельного палива окремими партіями:

- 30 000 кг – з масою частки сірки, яка міститься у пальному не більш ніж 0,2 %; курс євро на перший день кварталу становить 33,65 грн;

- 20 000 кг – з масою частки сірки, яка міститься у пальному не більш ніж 0,005 %; курс євро на перший день кварталу становить 33,65 грн.

Розрахуйте суму акцизного податку за ставками акцизного збору у твердих сумах з одиниці продукції з зазначеної партії товару.

Приклад вирішення розрахункового завдання

Завдання. Підприємство здійснює оптову реалізацію тютюнових виробів. Протягом вересня 2018 року здійснило реалізацію: 250 000 пачок сигарет без фільтру "Ватра" (максимальна роздрібна ціна 24,00 грн з ПДВ); 300 000 пачок сигарет з фільтром "Парламент" (максимальна роздрібна ціна 36,00 грн з ПДВ). Розрахуйте суму акцизного податку та складіть декларацію з акцизного податку з відповідним додатком.

Вирішення завдання. Згідно зі статтею 221.2. Податкового кодексу України податкове зобов'язання на сигарети обчислюється одночасно за встановленими адвалорною та специфічною ставками акцизного податку. Визначена сума податкового зобов'язання з акцизного податку не може

бути меншою встановленого мінімального акцизного податкового зобов'язання.

Мінімальне акцизне податкове зобов'язання (пп. 14.1.114. Податкового кодексу України) – це мінімальна величина податкового зобов'язання зі сплати акцизного податку з сигарет, виражена у твердій сумі за 1 000 штук сигарет одного найменування, реалізованих на митній території України чи ввезених на митну територію України.

Сума акцизного податку за адвалорною ставкою обчислюється наступним чином. Спочатку визначається оподаткований оборот за цінами реалізації за формулою:

$$O = \text{MPЦ} \times K, \quad (4)$$

де O – оподаткований оборот;

MPЦ – максимальна роздрібна ціна за кожним видом товару (продукції);

K – кількість товару в одиницях виміру, на які встановлена максимальна роздрібна ціна (пачки сигарет).

Після визначення оподаткованого обороту обчислюється сума акцизного податку ($\text{АП}_{\text{адв}}$) по кожному виду товарів за формулою:

$$\text{АП}_{\text{адв}} = C \times O, \quad (5)$$

де C – ставка акцизного податку у відсотках до обороту від реалізації;

O – оподаткований оборот по кожному виду товару.

Акцизний податок за специфічною ставкою ($\text{АП}_{\text{с}}$) розраховується за формулою:

$$\text{АП}_{\text{с}} = C \times K / 1\,000 \text{ сигарет}, \quad (6)$$

де C – ставка акцизного податку за 1 000 сигарет;

K – кількість товару, у фізичних одиницях виміру (штуки сигарет).

Загальна сума акцизного податку ($\text{АП}_{\text{з}}$) обчислюється як сума акцизного податку за адвалорною ставкою та специфічною ставками:

$$\text{АП}_{\text{з}} = \text{АП}_{\text{адв}} + \text{АП}_{\text{с}}. \quad (7)$$

Мінімальне акцизне податкове зобов'язання (МАПЗ) обчислюється за формулою:

$$\text{МАПЗ} = C_{\text{МАПЗ}} \times K / 1\,000 \text{ сигарет}, \quad (8)$$

де $C_{МАПЗ}$ – ставка акцизного податку за 1 000 сигарет;
 K – кількість товару, у фізичних одиницях виміру (штуки сигарет).

Порядок вирішення завдання наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Обчислення податкових зобов'язань з акцизного податку

Показник	Розрахункова сума
Сигарети з фільтром	
Оподатковуваний оборот	$300\,000 \times 36 = 10\,080\,000$ грн
$АП_{adv}$	$10\,080\,000 \times 12 / 100 = 1\,296\,000$ грн
$АП_C$	$300\,000 \times 20 \times 445,56 / 1\,000 = 2\,673\,360$ грн
$АП_3$	$1\,296\,000 + 2\,673\,360 = 3\,969\,360$ грн
МАПЗ	$300\,000 \times 20 \times 596,05 / 1\,000 = 3\,576\,300$ грн
Сигарети без фільтру	
Оподатковуваний оборот	$250\,000 \times 24 = 6\,000\,000$ грн
$АП_{adv}$	$6\,000\,000 \times 12 / 100 = 720\,000$ грн
$АП_C$	$250\,000 \times 20 \times 445,56 / 1\,000 = 2\,227\,800$ грн
$АП_3$	$720\,000 + 2\,227\,800 = 2\,947\,800$ грн
МАПЗ	$250\,000 \times 20 \times 596,05 / 1\,000 = 2\,980\,250$ грн

Отже, за сигарети без фільтру підприємство має сплатити суму мінімального акцизного податкового зобов'язання (2 980 250 грн), оскільки вона є більшою, ніж загальна сума акцизного податку (2 947 800 грн). За сигарети без фільтру має бути сплачена загальна сума акцизного податку, оскільки вона є більшою, ніж сума мінімального акцизного податкового зобов'язання.

Література для самостійної роботи: основна [3, с. 317–322; 5; 9, с. 24–31], додаткова [16, с. 37–42; 21, с. 105–112].

Тема 8. Мито

Мета семінарського та практичного занять – формування навичок розрахунку митних платежів.

Компетентності, якими мають оволодіти студенти після вивчення теми: здатність до аналізу сутності мита як джерела доходів бюджету та як засобу

регулювання зовнішньоекономічної діяльності; здатність до характеризування видів мита; здатність до володіння методами формування митної вартості продукту та розрахунку мита.

Питання до семінарського заняття

1. Об'єкти оподаткування митом.
2. Поняття митної вартості товарів і методи її визначення.
3. Платники мита.
4. Види ставок мита.

Тестові завдання

1. Які бувають ставки мита:
  - а) преференційні, пільгові, повні;
  - б) часткові, повні;
  - в) преференційні, повні, часткові;
  - г) часткові, пільгові, повні?

2. Як розподіляється мито за способом нарахування:
  - а) адвалорне, специфічне, комбіноване, змішане;
  - б) внутрішнє та зовнішнє;
  - в) пряме та непряме;
  - г) пряме, внутрішнє, адвалорне?

3. Вид мита, що нараховується у відсотках до митної вартості товарів називають:
  - а) адвалорне;
  - б) специфічне;
  - в) комбіноване;
  - г) змішане.

4. Мито – це:
  - а) податок, що сплачується за товари, які перетинають митний кордон України;
  - б) податок, що сплачується за товари чи предмети, які імпортують в Україну;
  - в) податок, що сплачується за підакцизні товари.

5. На які з перерахованих товарів існує пільга 50 % від суми мита:
- а) дитячі товари;
  - б) майно, що вноситься до рахунку внеску іноземного інвестора у статутний фонд спільного підприємства;
  - в) товари в межах товарних груп 1 – 24?
6. Який вид мита застосовується як запобіжний захід щодо учасників ЗЕД, які порушують загальнодержавні інтереси:
- а) спеціальне мито;
  - б) антидемпінгове мито;
  - в) компенсаційне мито;
  - г) специфічне мито?
7. Експортне мито – це:
- а) податки, які включають до ціни реалізації;
  - б) податки, які сплачуються з прибутку;
  - в) податки, які відносяться на витрати виробництва.
8. Імпортне мито – це:
- а) податки, які відносяться на витрати виробництва;
  - б) податки, які включають до ціни реалізації понад відпускну ціну виробника;
  - в) податки, які сплачують з прибутку.
9. За походженням розрізняють такі види мита:
- а) автономне, конвенційне;
  - б) постійне, змінне;
  - в) адвалорне, специфічне, комбіноване.
10. За напрямом руху мито класифікується як:
- а) адвалорне, специфічне, комбіноване;
  - б) експортне, імпортне, транзитне;
  - в) антидемпінгове, компенсаційне, сезонне.
11. Який з видів мита застосовується за принципом обмеження:
- а) сезонне;
  - б) антидемпінгове;
  - в) імпортне?

12. Перевагою застосування адвалорного мита є:

- а) зручне з погляду адміністрування;
- б) підтримання фіксованого рівня захисту внутрішнього ринку незалежно від коливання цін на товар;
- в) підтримання фіксованого рівня захисту внутрішнього ринку, але залежно від коливання цін на товар.

13. За якої з наведених закономірностей мито виконує фіскальну функцію:

- а) мито встановлюється нижче, ніж різниця між світовими та національними цінами;
- б) мито встановлюється на підставі різниці між світовими та національними цінами;
- в) мито встановлюється вище від різниці між світовими та національними цінами?

14. Метою запровадження преференційного мита є:

- а) захист національного товаровиробника;
- б) стимулювання імпорту в країну, що використовує цей вид мита;
- в) забезпечення надходження коштів до бюджету країни.

15. Чи залежить рівень митного захисту під час використання специфічного мита від коливання цін:

- а) не залежить від коливання цін;
- б) коливання цін мають невеликий вплив;
- в) існує пряма залежність рівня від коливання цін?

16. Специфічне мито переважно застосовується до:

- а) товарів, які мають різні якісні характеристики в межах декількох товарних груп;
- б) стандартних товарів;
- в) товарів, які мають різні якісні характеристики в межах однієї товарної групи.

17. Як розподіляються види мита за метою та функціональністю:

- а) фіскальне, протекціоністське, преференційне;
- б) спеціальне, антидемпінгове, компенсаційне;
- в) експортне, імпортне, транзитне?

18. Формування якого виду мита відбувається за принципом ескалації митних ставок:

- а) імпортного мита;
- б) сезонного мита;
- в) компенсаційного мита?

19. Чому буде дорівнювати ефективний рівень митного захисту, якщо ставка мита на кінцеву продукцію збігається зі ставкою на комплектування:

- а) вартості оброблення товару;
- б) номінальній тарифній ставці;
- в) різниці між внутрішньою та світовою ціною?

20. Який з перелічених видів мита застосовується у відповідь на дискримінаційні дії інших держав:

- а) реторсійне;
- б) антидемпінгове;
- в) специфічне;
- г) компенсаційне?

Ситуативне завдання

Проаналізуйте ситуацію, що склалася в Україні на ринку шкіри великої рогатої худоби. Міністерство економіки пропонує відмінити експортне мито на шкіру великої рогатої худоби, аргументуючи збільшенням обсягів реалізації. Міністерство фінансів стверджує, що державний бюджет потребує збільшення надходжень, Міністерство промислової політики вважає, що цей захід негативно вплине на національного виробника.

В умовах, коли Україна не впливає на світові ціни, покажіть за допомогою діаграм кожен з таких ефектів:

1. Додатковий експорт від зняття експортного мита.
2. Втрати державного бюджету від зняття експортного мита.
3. Виграш національних виробників.
4. Втрати національних споживачів.
5. Чистий виграш від відміни експортного мита.

Розрахункове завдання

Підприємство-резидент "Рондо" на підставі договору купівлі-продажу з підприємством-нерезидентом Clori одержало товар на суму

15 569 дол. США, зокрема транспортні послуги на території України на 1 210 дол. США (відповідно до рахунку-фактури) на умовах СРТ (перевезення оплачене до пункту призначення) м. Хмельницький. Цей товар обкладається митом за ставкою 9 %, ставка митного податку 0,2 %. Курс НБУ на дату оформлення вантажної митної декларації – 26,15 грн/дол. США.

Література для самостійної роботи: основна [5; 6, с. 44–51; 9, с. 69–76], додаткова [12, с. 54–58; 19, с. 30–32].

Тема 9. Перекладання податків

Мета семінарського заняття – набуття навичок перекладання податків.

Компетентності, якими мають оволодіти студенти після вивчення теми: здатність до володіння механізмом перекладання податків під час формування ціни продукту; здатність до визначення особливостей простого та складного перекладання податків, а також умов, які сприяють запобіганню перекладання податків.

Питання до семінарського заняття

1. Економічна сутність і значення перекладання податків.
2. Суб'єкт податку та носій податку.
3. Механізм включення податку в ціну.
4. Перекладання з продавця на покупця.
5. Перекладання з покупця на продавця.
6. Пряме та зворотне перекладання.

Ситуативне завдання

Опишіть соціально-економічні наслідки перекладання податків та наведіть приклади.

Література самостійної роботи: основна [5; 7, с. 39–68], додаткова [14, с. 25–31; 19, с. 30–32].

Змістовий модуль 2

Основні прямі податки й інші податки та збори

Тема 10. Податок на прибуток підприємств

Компетентності, якими мають оволодіти студенти після вивчення теми: здатність до формулювання принципів оподаткування прибутку підприємств; здатність до розрахунку собівартості продукції з урахуванням амортизаційних відрахувань; здатність до обчислення оподаткованого прибутку та податку на прибуток підприємства.

Питання для самостійного опрацювання

1. Принципи оподаткування прибутку підприємств.
2. Платники податку на прибуток підприємств.
3. Ставки податку на прибуток підприємств.
4. Порядок розрахунку оподаткованого прибутку.
5. Амортизація основних засобів.
6. Класифікація основних засобів за групами.
7. Механізм застосування методів амортизації.
8. Пільги щодо податку на прибуток підприємств.
9. Строки сплати податку на прибуток підприємств та подання звітності.
10. Організаційні аспекти звільнення від оподаткування податком на прибуток підприємств.
11. Порядок формування фінансового результату в бухгалтерському обліку.
12. Склад податкових різниць.
13. Особливості оподаткування податком на прибуток підприємств окремих видів діяльності та операцій.
14. Особливості обліку у неприбуткових організацій.

Тестові завдання

1. Податковими (звітними) періодами для податку на прибуток підприємств є календарні: квартал, півріччя, три квартали, рік. До того ж податкова декларація розраховується ... підсумком.

2. Для цілей оподаткування податком на прибуток до підприємств, основною діяльністю яких є виробництво сільськогосподарської продукції,

належать підприємства, дохід яких від продажу сільськогосподарської продукції власного виробництва за попередній податковий (звітний) рік перевищує ... загальної суми доходу.

3. У разі, коли строки корисного використання (експлуатації) об'єкта основних засобів у бухгалтерському обліку менше мінімально допустимих строків амортизації основних засобів та інших необоротних активів, то для розрахунку амортизації використовуються строки, встановлені ... .

4. Платник податку, у якого річний дохід (за вирахуванням непрямих податків), визначений за правилами бухгалтерського обліку, за останній річний звітний (податковий) період, не перевищує 20 млн. грн, має право ухвалити рішення про коригування ... фінансового результату до оподаткування на усі різниці (крім від'ємного значення об'єкта оподаткування минулих податкових (звітних) років), не більше одного разу протягом безперервної сукупності років, у кожному з яких виконується цей критерій щодо розміру доходу.

5. Річний податковий (звітний) період встановлюється для платників податку, у яких річний дохід від будь-якої діяльності (за вирахуванням непрямих податків), визначений за показниками Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід), за попередній річний звітний (податковий) період, не перевищує ... грн.

6. На період до 31 грудня 2021 року застосовується ставка нуль відсотків для платників податку на прибуток, у яких річний дохід, визначений за правилами бухгалтерського обліку за останній річний звітний період, не перевищує трьох мільйонів гривень і розмір нарахованої за кожний місяць звітного періоду заробітної плати (доходу) кожному з працівників, які перебувають з платником податку у трудових відносинах, є не меншим за ... мінімальні заробітні плати.

7. Розрахунок амортизації основних засобів або нематеріальних активів здійснюється відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності. За такого розрахунку застосовуються методи нарахування амортизації, передбачені національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, крім ... методу.

8. Первісна вартість автомобіля дорівнює 800 000 грн. Ліквідаційна вартість автомобіля складає 20 000 грн. Строк використання – 5 років. Сума амортизації за транспортними засобами за умов використання прямолінійного методу амортизації становитиме:

- а) 208 000 грн;
- б) 156 000 грн;
- в) 104 000 грн.

9. Прибуток із джерелом походження з України та за її межами, який визначається шляхом коригування (збільшення або зменшення) фінансового результату до оподаткування, визначеного у фінансовій звітності підприємства відповідно до національних стандартів бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності, на ..., які виникають відповідно до положень ПКУ:

- а) дивіденди;
- б) податкові різниці;
- в) податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки.

10. За скількома групами основних засобів не встановлено мінімально допустимі строки корисного використання:

- а) 2 групи;
- б) 4 групи;
- в) 6 груп?

Ситуаційні завдання

Завдання 1. Юридична особа отримала дохід за рік у розмірі 32 700 000 грн (з урахуванням ПДВ) та вирішала застосовувати річний звітний період з податку на прибуток підприємств. Оцініть правомірність дій платника податку з посиланням на відповідні статті Податкового кодексу України.

Завдання 2. Юридична особа отримала дохід за рік в розмірі 28 100 000 грн (з урахуванням ПДВ) та вирішала не коригувати фінансовий результат до оподаткування на суму податкових різниць. Оцініть правомірність дій платника податку з посиланням на відповідні статті Податкового кодексу України.

Завдання 3. На 1 січня 2018 року на балансі підприємства обліковувався автомобіль. У бухгалтерському обліку строк експлуатації 5 років, у податковому обліку – 7 років. Для обчислення амортизації в податковому обліку платник податків застосував термін, який дорівнює 5 рокам. Оцініть правомірність дій платника податку з посиланням на відповідні статті Податкового кодексу.

Завдання 4. На 1 січня 2018 року на балансі підприємства обліковувалися меблі. У бухгалтерському обліку строк експлуатації 7 років, у податковому обліку – 5 років. Для обчислення амортизації в податковому обліку платник податків застосував термін, який дорівнює 5 рокам. Оцініть правомірність дій платника податку з посиланням на відповідні статті Податкового кодексу.

Завдання 5. Підприємство взяло позику у розмірі 64 000 000 грн під 22 % річних у Компанії з управління активами. Уставний капітал підприємства складає 1 000 грн. Чи підпадає відношення підприємства та компанії під трансферне ціноутворення? Дайте відповідь з посиланням на відповідні статті Податкового кодексу України.

Приклад вирішення ситуаційного завдання

Завдання. Чи передбачена відповідальність платників податку на прибуток за неподання або несвоєчасне подання фінансової звітності? Чи складають контролюючі органи у такому випадку протоколи про адміністративні правопорушення? Дайте відповідь з посиланням на відповідні статті Податкового кодексу.

Приклад відповіді. Відповідно до п. 46.2 ст. 46 Податкового кодексу України (ПКУ) від 2 грудня 2010 року № 2755-VI зі змінами та доповненнями платник податку на прибуток подає разом з відповідною податковою декларацією квартальну або річну фінансову звітність (крім малих підприємств) у порядку, передбаченому для подання податкової декларації.

Платники податку на прибуток, малі підприємства, віднесені до таких відповідно до Господарського кодексу України, подають разом з річною податковою декларацією річну фінансову звітність у порядку, передбаченому для подання податкової декларації.

У складі фінансової звітності платник податків має право зазначити тимчасові та постійні податкові різниці за формою, встановленою центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну фінансову політику.

Неприбуткові підприємства, установи та організації, визначені п. 133.4 ст. 133 ПКУ, подають звіт про використання доходів (прибутків) неприбуткової організації за формою, затвердженою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної податкової політики, у строки, передбачені для подання податкової декларації з податку на прибуток підприємств.

Суб'єкти господарювання – платники податку на прибуток подають фінансову звітність з урахуванням податкових різниць, починаючи зі звітних періодів 2014 року (п. 1 підрозд. 4 розд. XX "Перехідні положення" ПКУ).

Згідно зі ст. 164 прим. 2 Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП) від 7 грудня 1984 року № 8073-Х зі змінами та доповненнями внесення неправдивих даних до фінансової звітності, неподання фінансової звітності тягнуть за собою накладення штрафу від восьми до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне з зазначених порушень, тягнуть за собою накладення штрафу від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

КУпАП не передбачено право органів ДФС складати протоколи про адміністративні правопорушення за неподання або несвоєчасне подання фінансової звітності, але положеннями ст. 234 прим. 1 КУпАП встановлено, що органи державного фінансового контролю розглядають справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням законодавства з фінансових питань (ст. 164 прим. 2 КУпАП), порушенням порядку припинення юридичної особи (частини 3 – 6 ст. 166 прим. 6 КУпАП).

З урахуванням викладеного, до платників податків у випадку неподання або несвоєчасного подання фінансової звітності передбачено адміністративну відповідальність.

Органи державного фінансового контролю мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення на підставі ст. 164 прим. 2 КУпАП у випадках неподання або несвоєчасного подання фінансової звітності.

Розрахункові завдання

Завдання 1. За допомогою методу ціни перепродажу встановити відповідність ціни операції принципу "витягнутої руки".

У контрольованій операції покупець придбав товар в кількості 5 000 одиниць за ціною 100 грн за одиницю, а продав товар за ціною 110 грн за одиницю.

У зіставних неконтрольованих операціях була наступна пропорція від покупки/продажу 5 000 одиниць товару:

95 грн – 100 грн;

105 грн – 112 грн;

98 грн – 108 грн.

Завдання 2. За допомогою методу порівняння неконтрольованої ціни встановити відповідність ціни операції принципу "витягнутої руки":

У контрольованій операції товари продавалися за ціною 50 грн і 55 грн.

У зіставних неконтрольованих операціях аналогічні товари продавалися за такими цінами: 48, 52, 56, 58, 60 і 62 грн.

Завдання 3. Підприємство "Фаворит" сплачує податки відповідно до Податкового кодексу України. Річний дохід менше 20 млн. грн. Розрахуйте суму податку на прибуток та складіть декларацію з податку на прибуток підприємств за даними, наведеними далі:

На 1 січня 2018 року підприємство мало такі основні засоби з балансовою вартістю:

- будівля заводууправління – первинна вартість 1 300 000 грн, ліквідаційна вартість – 6 000 грн. Строк експлуатації – 2,5 років. Використовується прямолінійний метод нарахування амортизації;

- вантажний автомобіль (для перевезення продукції) – первинна вартість 230 000 грн. ліквідаційна вартість – 2 000 грн. Строк використання – 9 років. Використовується кумулятивний метод нарахування амортизації (придбано у грудні 2014 року).

У 2018 році було здійснено такі господарські операції:

- відвантажено продукцію бюджетній установі на 46 000 грн з ПДВ. Гроші не отримано. Собівартість продукції становить 29 000 грн з ПДВ;

- відвантажено продукцію в Австрію (нульова ставка ПДВ) на суму 18 000 євро. Курс євро на дату оформлення ВМД – 30,05 грн за євро. Згідно з договором, перехід права власності на товар покупцю відбувається в момент оформлення вантажної митної декларації (ВМД). Собівартість продукції складає 17 500 євро;

- оприбутковано матеріали від українського підприємства на 85 000 грн з ПДВ (матеріали будуть використовуватися в першому кварталі). Оплату не проведено;
- відвантажено продукцію українському підприємству на 900 000 грн з ПДВ. Оплата не отримана. Собівартість продукції становила 620 000 грн;
- відвантажено продукцію українському підприємству на 540 000 грн з ПДВ. Сума за продукцію ще не отримана. Собівартість продукції становить 400 000 грн;
- отримано аванс за продукцію від угорської компанії на 12 000 євро з ПДВ. Курс євро на дату отримання авансу – 30,05 грн. Собівартість продукції становить 11 000 євро.

Завдання 4. За допомогою методу порівняння неконтрольованої ціни встановити відповідність ціни операції принципу "витагнутої руки": в контрольованій операції товари продавалися за ціною 100 грн і 105 грн. У зіставних неконтрольованих операціях аналогічні товари продавалися за такими цінами: 92, 99, 102, 104, 108 і 110 грн.

Приклад вирішення розрахункового завдання

Завдання. Підприємство "Фаворит" сплачує податки відповідно до Податкового кодексу України.

Розрахуйте податкове зобов'язання з податку на прибуток підприємств за такими даними:

1. Дохід від діяльності – 29 125 000 грн (з ПДВ).
2. Фінансовий результат до оподаткування – прибуток 850 000 грн.
3. Податкові різниці.
  - 3.1. Амортизація.

На 1 січня 2018 року підприємство мало такі основні засоби з балансовою вартістю:

- будівля заводууправління: первинна вартість 1 300 000 грн, ліквідаційна вартість – 6 000 грн. Використовується прямолінійний метод нарахування амортизації (введено в експлуатацію в 2010 році). У бухгалтерському обліку строк експлуатації – 25 років, у податковому обліку строк експлуатації – 32 роки;
- вантажний автомобіль (для перевезення продукції): первинна вартість – 230 000 грн, ліквідаційна вартість – 2 000 грн. Використовується

кумулятивний метод нарахування амортизації (придбано у грудні 2014 року). У бухгалтерському обліку строк експлуатації 5 років, у податковому обліку – 7 років;

- комп'ютери в приміщенні заводууправління: первинна вартість 48 000 грн, ліквідаційна вартість – 3 000 грн. Використовується прямолінійний метод (введено в експлуатацію в 2015 році). У бухгалтерському обліку строк експлуатації – 2 роки, у податковому обліку – 3 роки;

- меблі заводууправління: первісна вартість – 22 000 грн, ліквідаційна вартість – 1 000 грн. Строк використання – 7 років. Використовується прямолінійний метод нарахування амортизації (введено в експлуатацію в 2013 році). У бухгалтерському обліку строк експлуатації – 7 років, у податковому обліку – 5 років.

3.2. Фінансові операції:

- сплачено суму роялті нерезиденту щодо об'єктів, права інтелектуальної власності щодо яких вперше виникли у резидента України – 65 000 грн;

- сплачено суму коштів неприбутковій організації – 30 000 грн (оподатковуваний прибуток за 2017 рік становив 700 000 грн).

Вирішення завдання. Згідно з пп. 134.1.1 об'єктом оподаткування є прибуток із джерелом походження з України та за її межами, який визначається шляхом коригування (збільшення або зменшення) фінансового результату до оподаткування (прибутку або збитку), визначеного у фінансовій звітності підприємства відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності, на податкові різниці.

Для платників податку, у яких річний дохід від будь-якої діяльності (за вирахуванням непрямих податків), визначений за правилами бухгалтерського обліку за останній річний звітний (податковий) період не перевищує 20 млн. грн, об'єкт оподаткування може визначатися без коригування фінансового результату до оподаткування на усі різниці (крім від'ємного значення об'єкта оподаткування минулих податкових (звітних) років), визначені відповідно до положень цього розділу. Платник податку, у якого річний дохід (за вирахуванням непрямих податків), визначений за правилами бухгалтерського обліку за останній річний звітний (податковий) період не перевищує 20 млн. грн, має право ухвалити рішення про незастосування коригувань фінансового результату до оподаткування на податкові різниці.

У заданому випадку дохід платника податку без урахування непрямих податків становить 24 270 833,34 грн. Тому, він в обов'язковому порядку має провести коригування фінансового результату до оподаткування на суму податкових різниць.

Розрахуємо податкові різниці.

1. Амортизація за прямолінійним та кумулятивним методами розраховують (табл. 2 і 3).

Таблиця 2

Формули для розрахунку амортизації основних засобів

Метод амортизації	Порядок обчислення амортизації
Прямолінійний	$A = \frac{AB}{T},$ <p>де А – річна сума амортизаційних відрахувань; АВ – амортизована вартість об'єкта ОЗ; Т – термін (строк) корисного використання об'єкта ОЗ (років)</p>
Прямолінійний	$AB = ПВ - ЛВ,$ <p>де ПВ – первісна вартість; ЛВ – ліквідаційна вартість</p>
Кумулятивний	$A = AB \times k,$ <p>де АВ – амортизована вартість; к – кумулятивний коефіцієнт.</p> $k = \frac{T - (i - 1)}{1 + \dots + T};$ $AB = ПВ - ЛВ,$ <p>де к – кумулятивний коефіцієнт; Т – термін корисного використання; ПВ – первісна вартість об'єкта ОЗ; ЛВ – ліквідаційна вартість об'єкта ОЗ</p>

Згідно з пп. 138.3.3 Податкового кодексу України мінімально допустимі строки амортизації основних засобів використовуються з урахуванням таких умов:

коли строки корисного використання (експлуатації) об'єкта основних засобів в бухгалтерському обліку менше ніж мінімально допустимі строки амортизації основних засобів та інших необоротних активів, то для

розрахунку амортизації використовуються строки, встановлені Податковим кодексом України;

коли строки корисного використання (експлуатації) об'єкта основних засобів у бухгалтерському обліку дорівнюють або є більшими, ніж ті, що встановлені цим підпунктом, то для розрахунку амортизації використовуються строки корисного використання (експлуатації) об'єкта основних засобів, встановлені в бухгалтерському обліку.

Таблиця 3

Сума амортизаційних відрахувань

Об'єкт основних засобів	Бухгалтерська амортизація	Податкова амортизація	Податкова різниця
Будівля заводоуправління	$1\,300\,000 - 6\,000 / 25 =$ $= 51\,760$ грн	$1\,300\,000 - 6\,000 / 32 =$ $= 40\,438$ грн	$51\,760 - 40\,438 =$ $= 11\,322$ грн
Вантажний автомобіль	$(230\,000 - 2\,000) \times 0,2 =$ $= 45\,600$ грн	$(230\,000 - 2\,000) \times$ $\times 0,18 = 41\,040$	$45\,600 - 41\,040 =$ $= 4\,560$ грн
Комп'ютери	$48\,000 - 3\,000 / 2 =$ $= 22\,500$ грн	$48\,000 - 3\,000 / 3 =$ $= 15\,000$ грн	$22\,500 - 15\,000 =$ $= 7\,500$ грн
Меблі	$22\,000 - 1\,000 / 7 =$ $= 3\,000$ грн	$22\,000 - 1\,000 / 7 =$ $= 3\,000$ грн	Різниця не буде, оскільки застосовується строк використання за правилами бухгалтерського обліку
Усього	–	–	23 382 грн

Тому розрахуємо амортизації для бухгалтерського обліку та податкового обліку.

Отже, фінансовий результат до оподаткування має бути зменшено на суму 23 382 грн.

Згідно з пп. 140.5.7 Податкового кодексу України податкові різниці мають бути збільшено на суму роялті нерезиденту стосовно об'єктів, права інтелектуальної власності стосовно яких вперше виникли у резидента України (за даними задачі – 65 000 грн).

Згідно з пп. 140.5.9 Податкового кодексу України податкові різниці мають бути збільшено на суму коштів або вартості товарів, виконаних робіт, наданих послуг, безоплатно перерахованих (переданих) протягом звітного (податкового) року неприбутковим організаціям, внесеним до Реєстру неприбуткових установ та організацій на дату такого перерахування коштів,

передачі товарів, робіт, послуг у розмірі, що перевищує 4 % оподатковуваного прибутку попереднього звітного року.

За даними задачі встановлена межа дорівнює:

$$700\,000 \times 4\% / 100\% = 28\,000 \text{ грн.}$$

$$\text{Податкова різниця} = 30\,000 - 28\,000 = 2\,000 \text{ грн.}$$

Отже, податкові різниці мають бути збільшено на 2 000 грн.

$$\begin{aligned} \text{Загальна сума податкових різниць} &= 65\,000 + 2\,000 - 23\,382 = \\ &= 43\,618 \text{ грн (збільшуємо фінансовий результат до оподаткування).} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{Сума податкових зобов'язань} &= ((850\,000 + 43\,618) \times 18\%) / 100\% = \\ &= 160\,851 \text{ грн.} \end{aligned}$$

Література для самостійної роботи: основна [1, с. 216–265; 7, с. 216–304], додаткова [13, с. 54–56; 22, с. 4–63].

Тема 11. Податок на доходи фізичних осіб

Мета семінарського та практичного занять – набуття навичок розрахунку податку на доходи фізичних осіб і заповнення звітності з податку на доходи фізичних осіб.

Компетентності, якими мають оволодіти студенти після вивчення теми: здатність до володіння структурою податку й формування оподаткованого доходу; здатність до застосування податкової знижки до річного доходу фізичної особи; здатність до обчислення податку під час застосування податкової соціальної пільги та різних ставок; здатність до володіння механізмом декларування.

Питання до семінарського заняття

1. Особи, відповідальні за нарахування та сплату податку на доходи фізичних осіб за окремими видами доходів.
2. Обов'язки платників податку щодо ведення обліку.
3. Обмеження щодо застосування податкової соціальної пільги.
4. Обмеження щодо застосування податкової знижки.
5. Особи, звільнені від обов'язку подавати декларацію про доходи та майновий стан.
6. Перелік ознак доходів.
7. Порядок ведення книги обліку доходів і витрат.

Тестові завдання

1. До складу оподаткованого доходу фізичної особи входить сума майнових дарунків, якщо їхня вартість перевищує:
  - а) 25 % від однієї мінімальної заробітної плати;
  - б) 50 % від однієї мінімальної заробітної плати;
  - в) 75 % від однієї мінімальної заробітної плати.

2. До складу податкової знижки входять витрати на оплату репродуктивних технологій у розмірі не вище суми, що дорівнює:
  - а) чверті доходу у вигляді заробітної плати за звітний рік;
  - б) половині доходу у вигляді заробітної плати за звітний рік;
  - в) третині доходу у вигляді заробітної плати за звітний податковий.

3. До інвалідів III групи застосовується податкова соціальна пільга у розмірі:
  - а) 100 % від прожиткового мінімуму для працездатної особи;
  - б) 150 % від прожиткового мінімуму для працездатної особи;
  - в) 200 % від прожиткового мінімуму для працездатної особи.

4. До складу оподаткованого доходу фізичної особи входить сума виграшу в державну лотерею, яка перевищує:
  - а) 50 мінімальних заробітних плат;
  - б) 100 мінімальних заробітних плат;
  - в) 70 мінімальних заробітних плат.

5. Під час страхування члена сім'ї платника податку першого ступеня споріднення до складу податкової знижки включається:
  - а) 50 % суми в розрахунку на кожного застрахованого члена сім'ї;
  - б) 100 % суми в розрахунку на кожного застрахованого члена сім'ї;
  - в) 75 % суми в розрахунку на кожного застрахованого члена сім'ї.

6. Студенти бюджетної форми навчання, які отримують стипендію:
  - а) мають право на пільгу в розмірі 150 % від прожиткового мінімуму;
  - б) мають право на пільгу в розмірі 100 % від прожиткового мінімуму;
  - в) не мають права на податкову соціальну пільгу.

7. Податкова декларація з податку на доходи фізичних осіб, які виїжджають за кордон на постійне місце проживання має бути подана:
  - а) не пізніше шістдесяти календарних днів, що передують виїзду;

- б) не пізніше тридцяти календарних днів, що передують виїзду;
- в) не пізніше десяти календарних днів, що передують виїзду.

8. Податкова соціальна пільга у розмірі 200 % застосовується до особи, яка:

- а) є аспірантом;
- б) має трьох або більше дітей віком до 18 років;
- в) була насильно вивезена з території СРСР.

9. Коефіцієнт для визначення частини суми процентів за іпотечними кредитами, розраховується діленням:

- а) фактичної площі житла на мінімальну площу житла;
- б) мінімальної площі житла на фактичну площу житла;
- в) мінімальної загальної площі житла на 1.

10. У якому звітному документі відображуються відомості про доходи фізичних осіб:

- а) форма № 8 ДР;
- б) форма № 1 ДФ;
- в) форма № 2 Ф?

Ситуаційні завдання

Завдання 1. Платник податку оплачував навчання дружини. При цьому витрати на сплату навчання у 2018 році склали 17 000 грн, а в 2017 році 15 000. За підсумками 2017 року декларація про доходи не подавалася, а за підсумками 2018 року платник податків включив до складу витрат на навчання 32 000 грн. Оцініть правомірність дій платника податку з посиланням на відповідні статті Податкового кодексу.

Завдання 2. Фактична площа житла, яке придбано за рахунок іпотечного кредиту складає 110 м². Сума процентів за рік користування складає 11 000 грн. Сума 11 000 грн була включена платником податків до декларації про доходи до витрат у вигляді податкової знижки. Оцініть правомірність дій платника податку з посиланням на відповідні статті Податкового кодексу.

Завдання 3. Фізична особа – резидент отримала спадок від нерезидента на суму 350 000 грн. Фізична особа-резидент сплатила податок

зі спадщини в розмірі 17 500 грн. Оцініть правомірність дій платника податку з посиланням на відповідні статті Податкового кодексу.

Завдання 4. Фізична особа протягом 2018 року продала дві квартири. До того ж нею не було сплачено податок на доходи фізичних осіб з суми, отриманої за кожну з квартир. Оцініть правомірність дій платника податку з посиланням на відповідні статті Податкового кодексу.

Завдання 5. Чи має право фізична особа – підприємець застосувати податкову соціальну пільгу до сум середнього заробітку, виплачених працівникам, призваних на військову службу за призовом під час мобілізації на особливий період? Дайте відповідь, посилаючись на відповідні статті Податкового кодексу України.

Завдання 6. Яка відповідальність застосовується до податкового агента у разі виявлення в ході документальної перевірки порушень, зазначених абзацом першим п.119.2 ст.119 Податкового кодексу України? Дайте відповідь посилаючись на відповідні статті Податкового кодексу України.

Приклад вирішення ситуаційного завдання

Завдання. Фізична особа протягом 2018 року продала два легкові автомобілі. До того ж нею не було сплачено податок на доходи фізичних осіб за другий проданий легковий автомобіль (за перший проданий автомобіль податок не сплачувався). Оцініть правомірність дій платника податку з посиланням на відповідні статті Податкового кодексу.

Приклад відповіді. Згідно з пп. 173.1 Податкового кодексу України дохід платника податку від продажу (обміну) об'єкта рухомого майна протягом звітного податкового року оподатковується за ставкою 5 %.

Але дохід, отриманий платником податку від продажу (обміну) протягом звітного (податкового) року одного з об'єктів рухомого майна у вигляді легкового автомобіля та/або мотоцикла та/або мопеда, не підлягає оподаткуванню.

Отже, дії платника податку на прибуток є правомірними, оскільки ним було дотримано норми Податкового кодексу України та сплачено податок на доходи фізичних осіб з доходу, отриманого від продажу другого легкового автомобіля протягом 2017 року.

Розрахункові завдання

Завдання 1. Протягом місяця на підприємстві нараховувалася заробітна плата:

робітник 1 – 15 000 грн. Особа є багатодітним батьком (5 дітей віком до 18 років);

робітник 2 – 5 000 грн. Особа є інвалідом третьої групи;

робітник 3 – 2 000 грн. Особа є інвалідом другої групи та Героєм Соціалістичної праці, працює на 0,75 ставки;

робітник 4 – 4 000 грн. Особа має 2 дітей віком до 18 років, одна з яких є інвалідом;

робітник 5 – 1 600 грн. Особа є колишнім в'язнем концентраційних таборів, працює на 0,5 ставки;

робітник 6 – 2 300 грн.

Визначте суму податкової соціальної пільги (за наявності), суму податку на доходи фізичних осіб, суму військового збору, роблячи посилання на відповідні статті Податкового кодексу України.

Завдання 2. Протягом місяця на підприємстві нараховувалася заробітна плата:

робітник 1 – 14 500 грн. Особа є багатодітною матір'ю (5 дітей віком до 18 років);

робітник 2 – 5 000 грн. Особа є інвалідом другої групи, працює на 0,5 ставки;

робітник 3 – 2 200 грн. Особа є інвалідом другої групи та Героєм Соціалістичної праці, працює на 0,25 ставки;

робітник 4 – 4 200 грн. Особа має 2 дітей віком до 18 років, одна з яких є інвалідом;

робітник 5 – 1 600 грн. Особа є колишнім в'язнем концентраційних таборів, працює на 0,25 ставки;

робітник 6 – 2 300 грн.

Визначте суму податкової соціальної пільги (за наявності), суму податку на доходи фізичних осіб, суму військового збору, роблячи посилання на відповідні статті Податкового кодексу України.

Завдання 3. Протягом місяця на підприємстві нараховувалася заробітна плата:

робітник 1 – 11 000 грн. Особа є вдівцем, що виховує дітей (5 дітей віком до 18 років);

робітник 2 – 5 000 грн. Особа є інвалідом третьої групи, працює на 0,75 ставки;

робітник 3 – 2 000 грн. Особа є інвалідом другої групи та Героєм Соціалістичної праці, працює на 0,5 ставки;

робітник 4 – 4 000 грн. Особа має 2 дітей віком до 18 років, одна з яких є інвалідом;

робітник 5 – 1600 грн. Особа є колишнім в'язнем концентраційних таборів, працює на 0,25 ставки;

робітник 6 – 2 300 грн.

Визначте суму податкової соціальної пільги (за наявності), суму податку на доходи фізичних осіб, суму військового збору, роблячи посилення на ПКУ.

Приклад вирішення розрахункового завдання

Завдання. Протягом січня 2019 року на підприємстві нараховувалася заробітна плата:

робітник 1 – 13 500 грн. Особа є багатодітним батьком (5 дітей віком до 18 років);

робітник 2 – 4 000 грн. Особа є інвалідом третьої групи;

робітник 3 – 2 600 грн. Особа є інвалідом другої групи та Героєм Соціалістичної праці;

робітник 4 – 4 500 грн. Особа має 2 дітей віком до 18 років, одна з яких є інвалідом;

робітник 5 – 1 900 грн. Особа є колишнім в'язнем концентраційних таборів;

робітник 6 – 2 300 грн.

Визначте суму податкової соціальної пільги (за наявності), суму податку на доходи фізичних осіб.

Вирішення завдання. Розрахунок податку на доходи фізичних осіб здійснюється за формулою (9):

$$\text{ПДФО} = (\text{БО} - \text{ПСП}) \times C_T, \quad (9)$$

де ПДФО – величина податку з доходів фізичних осіб;

БО – база податку, що дорівнює кількісному значенню загального місячного оподаткованого доходу;

ПСП – податкова соціальна пільга (за наявності);

C_T – ставка податку.

Ставка податку становить 18 % від об'єкта оподаткування (пп. 167.1 Податкового кодексу України).

Згідно з пп. 169.1 Податкового кодексу України платник податку має право на зменшення суми загального місячного оподаткованого доходу, отриманого від одного роботодавця у вигляді заробітної плати, на суму податкової соціальної пільги.

Податкова соціальна пільга застосовується до доходу, нарахованого на користь платника податку протягом звітного податкового місяця як заробітна плата (інші прирівняні до неї, відповідно до законодавства, виплати, компенсації та відшкодування), якщо його розмір не перевищує суми, яка дорівнює сумі місячного прожиткового мінімуму, що діє для працездатної особи на 1 січня звітного податкового року, помноженої на 1,4 та округленої до найближчих 10 грн (пп. 169.4.1 Податкового кодексу України). У 2019 році ця сума дорівнює $1\,921 \times 1,4 = 2\,690$ грн.

Податкова соціальна пільга застосовується в розмірі:

Перша категорія – у розмірі, що дорівнює 50 % розміру прожиткового мінімуму для працездатної особи (у розрахунку на місяць), встановленому законом на 1 січня звітного податкового року, – для будь-якого платника податку (у 2019 році сума дорівнює $1\,921 \times 0,5 = 960,50$ грн);

Друга категорія – у розмірі, що дорівнює 100 % суми пільги, визначеної у першому пункті, – для платника податку, який утримує 2 чи більше дітей віком до 18 років, – у розрахунку на кожну таку дитину (в 2019 році сума дорівнює $1\,921 \times 0,5 = 960,50$ грн);

Третя категорія – у розмірі, що дорівнює 150 % суми пільги, визначеної у першому пункті (в 2019 році сума дорівнює $1\,921 \times 0,75 = 1\,440,75$ грн);

Четверта категорія – у розмірі, що дорівнює 200 % суми пільги, визначеної у першому пункті (в 2019 році сума дорівнює $1\,921 \times 1 = 1\,921$ грн).

Згідно з нормами 169.3.1 Податкового кодексу України податкова соціальна пільга застосовується за умов однієї великої обставини (окрім випадку, коли особа, яка претендує на пільгу має двох чи більше дітей, одна з яких є інвалідом – в цьому випадку платник податку має право на податкову соціальну пільгу за двома обставинами).

Результати розрахунку податку на доходи фізичних осіб представлено в табл. 4.

Отже, за результатами розрахунків сума податку на доходи фізичних осіб склала:

перший робітник – 2 430 грн;

другий робітник – 720 грн;

третій робітник – 122,22 грн;
 четвертий робітник – 377,78 грн;
 п'ятий робітник – 0 грн;
 шостий робітник – 241,11 грн.

Таблиця 4

Розрахунок податку на доходи фізичних осіб

Робітник	Сума податку на доходи фізичних осіб
1	Податкова соціальна пільга не застосовується, оскільки сума заробітної плати перевищує межу застосування податкової соціальної пільги ($1\,921 \times 1,4 \times 5$ дітей = 13 450 грн). Податок на доходи фізичних осіб = $13\,500 \times 18\% / 100\% = 2\,430$ грн
2	Податкова соціальна пільга не застосовується, оскільки сума заробітної плати перевищує межу застосування податкової соціальної пільги ($1\,921 \times 1,4 = 2\,690$ грн). Податок на доходи фізичних осіб = $4\,000 \times 18\% / 100\% = 720$ грн
3	Згідно зі статтею 169 Податкового кодексу України платник податку має право на дві категорії пільги, але застосовується одна – більша за розміром. Податок на доходи фізичних осіб = $((2\,600 - 1\,921) \times 18\% / 100\%) = 122,22$ грн
4	Згідно з пп. 169.3.1 Податкового кодексу України платник податку має право на дві категорії пільги. Податок на доходи фізичних осіб = $((4\,500 - 960,50 - 1\,440,75) \times 18\% / 100\%) = 377,78$ грн
5	Платник податку претендує на податкову соціальну пільгу четвертої категорії. Податок на доходи фізичних осіб = $((1\,900 - 1\,921) \times 18\% / 100\%) = 0$ грн

Література для самостійної роботи: основна [1, с. 218–245; 5, с. 117–192; 6, с. 84–116; 7, с. 326–418], додаткова [14, с. 124–135].

Тема 12. Плата за ресурси та послуги

Мета семінарського та практичного заняття – набуття навичок розрахунку податкових зобов'язань з податків та зборів за ресурсні платежі та послуги.

Компетентності, якими мають оволодіти студенти після вивчення теми: здатність до характеристики основних видів ресурсних платежів; здатність до аналізу наслідків та оцінювання впливу ресурсних платежів на економічне та раціональне використання ресурсів; здатність до формування бази оподаткування з ресурсних платежів.

Питання для семінарського заняття

1. Порядок отримання дозволу на спеціальне використання води.
2. Порядок отримання ліцензії на користування радіочастотним ресурсом України.
3. Види рентних платежів.
4. Перелік встановлених рентних платежів.
5. Сутність та значення плати за землю.
6. Роль та значення рентних платежів у державному регулюванні економіки.
7. Порядок розрахунку плати за землю.
8. Пільги зі сплати за землю для юридичних осіб.

Тестові завдання

1. За розміщення відходів на звалищах, які не забезпечують повного виключення забруднення атмосферного повітря або водних об'єктів, ставки екологічного податку збільшуються у ... рази.

2. Рентна плата за спеціальне використання води встановлюється окремо для ... та ... джерел води.

3. Податкова декларація з екологічного податку подається протягом ... календарних днів, після закінчення звітного періоду:

- а) 20;
- б) 40;
- в) 60;

4. У разі перевищення водокористувачами встановленого річного ліміту використання води рентна плата обчислюється у ... розмірі, зважаючи на фактичні обсяги використаної води понад встановлений ліміт використання води, ставок рентної плати та коефіцієнтів:

- а) двократному;
- б) десятикратному;
- в) п'ятикратному.

5. Податкове повідомлення-рішення про сплату за землю має бути надіслане фізичній особі не пізніше:

- а) 1 квітня;
- б) 1 травня;
- в) 1 липня.

Ситуаційні завдання

Завдання 1. Підприємство розмістило відходи, за якими не було встановлено клас небезпеки. Під час обчислення суми екологічного податку за цими відходами було застосовано ставки податку для відходів II класу небезпеки. Оцініть правомірність дій платника податку з посиланням на відповідні статті Податкового кодексу.

Завдання 2. У підприємства відсутній дозвіл на спеціальне використання водних ресурсів. У якому розмірі підприємство має сплачувати рентну плату за спеціальне використання води? Надайте обґрунтовану відповідь з посиланням на статті Податкового кодексу України.

Завдання 3. Інвалід третьої групи має земельну ділянку для ведення особистого селянського господарства площею 2,2 га. Якою буде база оподаткування з земельного податку для інваліда третьої групи? Надайте обґрунтовану відповідь з посиланням на статті Податкового кодексу України.

Приклад вирішення ситуаційного завдання

Завдання. Фізична особа виховує трьох дітей та має земельну ділянку для ведення садівництва площею 0,2 га. Якою буде база оподаткування з земельного податку для цієї фізичної особи? Надайте обґрунтовану відповідь з посиланням на статті Податкового кодексу України.

Приклад відповіді. Статтею 281 Податкового кодексу України передбачено пільги зі сплати за землю для фізичних осіб. Так, зокрема пп. 281.1.2 звільняються від сплати земельного податку фізичні особи, які виховують трьох і більше дітей віком до 18 років. Але до того ж пп. 281.2.5 встановлено таке обмеження: звільнення від сплати податку поширюється на одну земельну ділянку у межах граничних норм для ведення садівництва – не більш як 0,12 га.

Отже, базою оподаткування за земельну ділянку для ведення садівництва для фізичної особи, яка має трьох дітей буде: $0,2 - 0,12 = 0,08$ га.

Розрахункові завдання

Завдання 1. Підприємство розташовано у Закарпатській області та використовує поверхневі водні ресурси ріки Тиса. Ліміт водоспоживання на рік становить $20\ 000\ \text{м}^3$. Фактично підприємство використало $23\ 000\ \text{м}^3$. Розрахуйте суму рентної плати за спеціальне використання води.

Завдання 2. Промислове підприємство здійснило скиди та розміщення забруднюючих речовин:

викиди у повітря: озон – 2,5 т; фенол – 0,75 т; II клас небезпечності – 6 т; двоокис вуглецю – 3 т;

викиди у водні об'єкти (озеро): фосфати – 15 т; нітрати – 7 т. Визначте суму екологічного податку.

Завдання 3. Промислове підприємство здійснило скиди та розміщення забруднюючих речовин: *викиди у повітря*: ртуть – 0,5 т; марганець – 1,375 т; III клас небезпечності – 2 т; двоокис вуглецю – 3 т; *викиди у водні об'єкти (ставок)*: сульфати – 21 т; нафтопродукти – 0,254 т; розміщення відходів у відведених місяцях (2,2 км від населеного пункту): три установки, що містять ртуть. Визначте суму екологічного податку.

Завдання 4. Розрахуйте суму земельного податку для фізичної особи (інваліда першої групи), якщо він має:

0,15 га земельної ділянки під дачним будівництвом (грошова оцінка – 9 000 грн за га);

0,34 га земельної ділянки для ведення садівництва (грошова оцінка – 7 500 грн за га);

0,03 га земельної ділянки для гаражу (грошова оцінка – 1 800 грн за га).

Приклад вирішення розрахункового завдання

Завдання. Для житлово-комунального підприємства встановлено ліміт використання води в розмірі 18 000 м³. Підприємство знаходиться в Харківській області (річка Сіверський Донець) та фактично використало: з поверхневих вод – 11 000 м³ (ліміт перевищено на 1 500 м³); з підземних водних джерел – 9 000 м³ (ліміт перевищено на 500 м³). Розрахуйте суму рентної плати за спеціальне використання води.

Вирішення завдання. Згідно з пп. 255.11 Податкового кодексу України Водокористувачі самостійно обчислюють рентну плату за спеціальне використання води щокварталу наростаючим підсумком з початку року.

Рентна плата обчислюється з огляду на фактичні обсяги використаної води (підземної, поверхневої, отриманої від інших водокористувачів) водних об'єктів з урахуванням обсягу втрат води в їхніх системах водопостачання, встановлених у дозволі на спеціальне водокористування, лімітів використання води, ставок рентної плати та коефіцієнтів.

Ставки рентної плати за спеціальне використання води наведено в пп. 255.5.1 та 255.5.2.

Згідно з пп. 255.7 Податкового кодексу України житлово-комунальні підприємства застосовують до ставок рентної плати коефіцієнт 0,3.

Сума рентної плати за спеціальне використання води (РП_В) розраховується за формулою:

$$РП_{В} = (ОВВ \times C_{РП} \times K) / 100 \text{ м}^3, \quad (10)$$

де ОВВ – обсяг використання води, м³;

C_{РП} – ставка рентної плати;

K – коригуючий коефіцієнт.

Обсяг використаної води обчислюється водокористувачами самостійно на підставі даних первинного обліку згідно з показаннями вимірювальних приладів.

У разі перевищення водокористувачами встановленого річного ліміту використання води рентна плата обчислюється і сплачується у п'ятикратному розмірі з огляду на фактичні обсяги використаної води понад встановлений ліміт використання води, ставок рентної плати та коефіцієнтів.

Розрахунок суми рентної плати наведено в табл. 5.

Таблиця 5

Обчислення суми рентної плати

Сума рентної плати	Поверхневі водні джерела	Підземні водні джерела
У межах встановленого ліміту водоспоживання	$9\,500 \times 26,17 \times 0,3 / 100 = 745,85 \text{ грн}$	$8\,500 \times 61,09 \times 0,3 / 100 = 1\,557,80 \text{ грн}$
За перевищення ліміту водоспоживання	$1\,500 \times 26,17 \times 0,3 \times 5 / 100 = 588,83 \text{ грн}$	$500 \times 61,09 \times 0,3 \times 5 / 100 = 458,18 \text{ грн}$
Загальна сума рентної плати	$745,85 + 588,83 = 1\,334,68 \text{ грн}$	$1\,557,80 + 458,18 = 2\,015,98 \text{ грн}$

Отже, загальна сума рентної плати за спеціальне використання води становитиме 3 350,66 грн.

Література для самостійної роботи: основна [1, с. 129–203; 5, с. 208–315; 6, с. 123–133; 7, с. 356–447], додаткова [20, с. 57–72; 21, с. 105–112].

Тема 13. Майнові податки та збори

Мета семінарського та практичних занять – набуття навичок розрахунку податку на майно.

Компетентності, якими мають оволодіти студенти після вивчення теми: здатність до характеристики основних видів майнових податків; здатність до аналізу наслідків та оцінки впливу майнових податків на економіку регіону; здатність до формування бази оподаткування з майнових податків.

Питання до семінарського заняття

1. Оподаткування нерухомого майна, відмінного від земельної ділянки.
2. Транспортний податок.
3. Порядок застосування ставок місцевих податків і зборів.
4. Документація з обліку транспортних засобів.
5. Пільги зі сплати податку на майно.

Тестові завдання

1. Платники податку самостійно обчислюють суму податку на нерухомість станом на 1 січня звітного року і до ... цього самого року подають контролюючому органу декларацію з розбивкою річної суми рівними частками.

2. Об'єктом оподаткування транспортним податком є автомобілі, які використовувалися до 5 років і вартістю більше ... .

3. Ставки податку для об'єктів житлової та/або нежитлової нерухомості, що перебувають у власності фізичних та юридичних осіб, встановлюються за рішенням сільської, селищної або міської ради у розмірі, що не перевищує ... % розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року, за ... бази оподаткування:

- а) 1,5 %;
- б) 3 %;
- в) 2 %.

4. Податкове зобов'язання з податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, фізичними особами-громадянами сплачується протягом ... календарних днів після отримання податкового повідомлення-рішення:

- а) 30;
- б) 90;
- в) 60.

5. Транспортний податок сплачується:

- а) тільки за вантажні автомобілі;
- б) тільки за легкові автомобілі;
- в) разом за легкові та вантажні автомобілі.

Ситуаційні завдання

Завдання 1. Загальна площа житла становить 190 м². Житлом володіють три власники: перший власник – 70 м², другий власник – 55 м², третій власник – 65 м². Чи має кожен з власників сплачувати податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки? Надайте обґрунтовану відповідь з посиланням на статті Податкового кодексу України.

Завдання 2. Дитина-сирота має дві квартири 105 м² та 80 м². Чи має сплачувати податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки дитина-сирота? Надайте обґрунтовану відповідь з посиланням на статті Податкового кодексу України.

Література для самостійної роботи: основна [1, с. 150–196; 3, с. 25–288; 5, с. 188–231; 6, с. 137-152], додаткова [15, с. 3–6].

Тема 14. Місцеві податки і збори

Мета семінарського та практичного занять – набуття навичок розрахунку основних місцевих податків і зборів.

Компетентності, якими мають оволодіти студенти після вивчення теми: здатність до характеристики основних місцевих податків і зборів; здатність до аналізу наслідків та оцінки впливу місцевих податків і зборів на місцеві бюджети; здатність до формування бази оподаткування.

Питання до семінарського заняття

1. Порядок застосування ставок місцевих податків і зборів.
2. Документація з обліку транспортних засобів.
3. Пільги зі сплати податку на майно.

Тестові завдання

1. Платники податку самостійно обчислюють суму податку на нерухомість станом на 1 січня звітного року і до ... цього самого року подають контролюючому органу декларацію з розбивкою річної суми рівними частками.

2. Об'єктом оподаткування транспортним податком є автомобілі, які використовувалися до 5 років і вартістю більше ... .

3. Ставки податку для об'єктів житлової та/або нежитлової нерухомості, що перебувають у власності фізичних та юридичних осіб, встановлюються за рішенням сільської, селищної або міської ради у розмірі, що не перевищує ... % розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року, за ... бази оподаткування:

- а) 1,5 %;
- б) 3 %;
- в) 2 %.

4. Податкове зобов'язання з податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, фізичними особами-громадянами сплачується протягом ... календарних днів після отримання податкового повідомлення-рішення:

- а) 30;
- б) 90;
- в) 60.

5. Транспортний податок сплачується:

- а) тільки за вантажні автомобілі;
- б) тільки за легкові автомобілі;
- в) разом за легкові та вантажні автомобілі.

Ситуаційні завдання

Завдання 1. Чи є об'єктом оподаткування податком на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, виробнича будівля, яка використовується

як адміністративно-побутові (офісні) приміщення? Дайте відповідь, посилаючись на відповідні статті Податкового кодексу України.

Завдання 2. Чи необхідно сплачувати транспортний податок за автомобіль, який є об'єктом оподаткування, якщо його викрадено? Дайте відповідь, посилаючись на відповідні статті Податкового кодексу України.

Завдання 3. Як обчислюється та сплачується ФО транспортний податок у разі переходу права власності на об'єкт оподаткування протягом звітного року? Дайте відповідь, посилаючись на відповідні статті Податкового кодексу України.

Література для самостійної роботи: основна [1, с. 119–227; 5, с. 203–233; 6, с. 123–133], додаткова [20, с. 57–72; 21, с. 105–112].

Тема 15. Спрощена система оподаткування суб'єктів малого підприємництва

Мета семінарського та практичного занять – набуття навичок розрахунку єдиного податку.

Компетентності, якими мають оволодіти студенти після вивчення теми: здатність до обґрунтування доцільності переходу на спрощену систему оподаткування з урахуванням критеріїв такого переходу; здатність до визначення особливостей повернення на звичайну систему оподаткування; здатність до обчислення суми єдиного податку для фізичної та юридичної особи.

Питання до семінарського заняття

1. Способи подання заяви для переходу на спрощену систему оподаткування.
2. Умови відображення доходу платником єдиного податку.
3. Умови повернення платника єдиного податку на звичайну систему оподаткування.
4. Податки, які не сплачує платник єдиного податку.
5. Пропорції сплати єдиного податку платниками четвертої групи.

Тестові завдання

1. Рішення про перехід на спрощену систему оподаткування може бути ухвалено:

- а) не більше двох разів на рік;
- б) не більше трьох разів на рік;
- в) не більше одного разу на рік.

2. Суб'єкт господарювання, який є платником інших податків і зборів, може ухвалити рішення про перехід на спрощену систему оподаткування шляхом подання заяви до контролюючого органу не пізніше ніж за ... календарних днів до початку наступного календарного кварталу.

3. За бажанням зареєстрований платник єдиного податку може безоплатно та безумовно отримати витяг з Реєстру платників єдиного податку. Строк надання витягу не має перевищувати ... дні з дня надходження запиту.

4. Не є доходом суми податків і зборів, утримані (нараховані) платником єдиного податку під час здійснення ним функцій ..., а також суми єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, нараховані платником єдиного податку.

5. Звітним періодом для платників єдиного податку I, II та IV груп є календарний ... .

6. Платники єдиного податку I та II груп подають до контролюючого органу податкову декларацію платника єдиного податку протягом ... днів після закінчення звітного (податкового) року.

7. Для відмови від спрощеної системи оподаткування суб'єкт господарювання не пізніше ніж за ... днів до початку нового календарного кварталу (року) подає до контролюючого органу заяву.

8. Платник єдиного податку не є платниками такого податку чи збору:
- а) плата за землю;
  - б) збір на розвиток виноградарства, садівництва та хмелярства;
  - в) збір за використання води.

9. Платники єдиного податку III – IV груп подають до контролюючого органу податкову декларацію платника єдиного податку протягом ... днів після закінчення звітного (податкового) кварталу.

10. Податковим (звітним) періодом для платників єдиного податку III групи є календарний ... .

Ситуаційні завдання

Завдання 1. Фізична особа-підприємець (ФОП) (річний дохід – 6 000 000 грн) вирішила з 2017 року перейти на спрощену систему оподаткування. Чи дозволять зробити цей перехід контролюючі органи? Надайте обґрунтовану відповідь з посиланням на відповідні статті Податкового кодексу України.

Завдання 2. Платник єдиного податку другої групи сплатив суму єдиного податку за серпень 2017 року 25 серпня 2017 року. Наскільки правомірними є дії платника єдиного податку? Надайте обґрунтовану відповідь з посиланням на відповідні статті Податкового кодексу України.

Завдання 3. За якою формою ФОП подають заяву про застосування спрощеної системи оподаткування? Надайте обґрунтовану відповідь з посиланням на відповідні статті Податкового кодексу України.

Завдання 4. Яку групу платників єдиного податку (ЄП) має право обрати ФОП, яка здійснює господарську діяльність з автотранспортного перевезення пасажирів, якщо оплата за проїзд здійснюється пасажирами через касу автостанції? Надайте обґрунтовану відповідь з посиланням на відповідні статті Податкового кодексу України.

Завдання 5. Чи має право ФОП перебувати на спрощеній системі оподаткування, якщо надає в оренду приміщення (будівлю, споруду), площа якого не перевищує встановлені обмеження, яка розташована на земельній ділянці, що перевищує 0,2 га? Надайте обґрунтовану відповідь з посиланням на відповідні статті Податкового кодексу України.

Приклад вирішення ситуаційного завдання

Завдання. Чи може ФОП – платник ЄП – здійснювати зовнішньоекономічну діяльність (ЗЕД), зокрема за межами території України? Дайте відповідь, посилаючись на відповідну статтю Податкового кодексу України.

Приклад відповіді. Згідно зі ст. 1 Закону України від 16 квітня 1991 року № 959-XII "Про зовнішньоекономічну діяльність" зі змінами та доповненнями (далі – Закон) зовнішньоекономічна діяльність – діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, – побудована на взаємовідносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами.

Фізичні особи, які мають постійне місце проживання на території України, мають зазначене право здійснювати зовнішньоекономічну діяльність, якщо вони зареєстровані як підприємці згідно з Законом України "Про підприємництво" (ст. 5 Закону).

Статтею 4 Закону передбачені види зовнішньоекономічної діяльності, до яких, зокрема, належать експорт та імпорт товарів, капіталів і робочої сили.

Відповідно до п. 291.3 ст. 291 Податкового кодексу України (ПКУ) від 2 грудня 2010 року № 2755-VI зі змінами та доповненнями фізична особа – підприємець може самостійно обрати спрощену систему оподаткування, якщо така особа відповідає вимогам, встановленим главою 1 "Спрощена система оподаткування, обліку та звітності" ПКУ, та реєструється платником єдиного податку в порядку, визначеному цією главою.

Пунктом 291.5 ст. 291 ПКУ визначені види діяльності, здійснюючи які фізичні особи – підприємці не можуть бути платниками єдиного податку.

Платники єдиного податку зобов'язані перейти на сплату інших податків і зборів, визначених ПКУ, у разі здійснення видів діяльності, які не дають права застосовувати спрощену систему оподаткування, або невідповідності вимогам організаційно-правових форм господарювання – з першого числа місяця, наступного за податковим (звітним) періодом, у якому здійснювалися такі види діяльності або відбулася зміна організаційно-правової форми (п.п. 5 п.п. 298.2.3 п. 298.2 ст. 298 ПКУ).

Зважаючи на наведене раніше, фізична особа – підприємець – платник єдиного податку може здійснювати зовнішньоекономічну діяльність як на території України, так і за її межами, за умови, що ним не здійснюються види діяльності, які не дають права застосовувати спрощену систему оподаткування.

Розрахункові завдання

Завдання 1. Підприємство – платник податку на прибуток бажає з 2019 року перейти на сплату єдиного податку. Із цією метою 3 грудня

2018 року ним була подана відповідна заява до податкової інспекції. Виручка за 11 місяців 2018 року склала 985 тис грн, зокрема:

285 000 грн – за бартерними операціями;

370 000 грн – за відвантаженими, але не оплаченими покупцями товарами.

Яка сума виручки має бути відображена в заяві?

Завдання 2. У березні 2017 року підприємство, що є платником єдиного податку за ставкою 5 %, уклало договір щодо продажу обладнання. Вартість обладнання – 50 000 грн. Договір передбачає поетапну оплату меблів: у березні – 39 000 грн, у квітні – 8 000 грн, у травні – 3 000 грн. Обладнання передаються покупцю у травні. Залишкова вартість обладнання у березні становить 38 000 грн, у квітні – 32 000 грн, у травні – 28 000 грн. Визначте суму єдиного податку за березень, квітень та травень 2017 року.

Завдання 3. Юридична особа – платник єдиного податку (третья група) з 1 липня 2017 став платником ПДВ і перейшов на ставку єдиного податку 3 %. До вказаної дати підприємство перебувало на ставці 5 %, а станом на 1 січня 2017 було платником податку на прибуток.

За III квартал 2017 платник здійснив такі операції:

реалізував товар на суму 120 000 грн (з ПДВ). Товар був оплачений частково – в сумі 90 000 грн (з ПДВ);

отримав передоплату за товар, який буде поставлений покупцеві в жовтні 2016 року, – 3 000 грн (з ПДВ);

реалізував пиво (в ємностях до 20 л) на суму 6 300 грн (з ПДВ);

реалізував товар, за який отримав передоплату в грудні 2016 року, – 12 000 грн (з ПДВ);

Визначте суму доходу платника єдиного податку.

Приклад вирішення розрахункового завдання

Завдання. Сільськогосподарський товаровиробник (платник єдиного податку четвертої групи), який здійснює діяльність не в гірських зонах і не на поліських територіях на 1 січня 2019 року має у власності:

100 га ріллі сільгоспугідь. Грошова оцінка 1 га – 40 000 грн;

50 га багаторічних насаджень. Грошова оцінка 1 га – 10 000 грн;

20 га земель водного фонду. Грошова оцінка 1 га – 120 000 грн.

Розрахуйте суму єдиного податку.

Вирішення завдання. Згідно з пп. 295.9.1 Податкового кодексу України Платники єдиного податку четвертої групи самостійно обчислюють суму податку щороку станом на 1 січня за ставками, наведеними в пп. 293.9 Податкового кодексу України.

Розрахунок єдиного податку (ЄП) здійснюється за формулою:

$$\text{ЄП} = \text{П}_{\text{зд}} \times \text{ГО} \times \text{С}_{\text{п}} / 100 \%, \quad (11)$$

де $\text{П}_{\text{зд}}$ – площа земельної ділянки, га;

ГО – грошова оцінка відповідної земельної ділянки, грн;

$\text{С}_{\text{п}}$ – ставка податку, %.

Розрахунок суми єдиного податку наведений у табл. 6.

Таблиця 6

Розрахунок суми єдиного податку

Земельна ділянка	Сума єдиного податку
Рілля	$100 \times 40\,000 \times 0,95 / 100 = 38\,000$ грн
Багаторічні насадження	$50 \times 10\,000 \times 0,57 / 100 = 2\,850$ грн
Землі водного фонду	$20 \times 120\,000 \times 2,43 / 100 = 58\,320$ грн

Отже, загальна сума єдиного податку становить 99 170 грн.

Література для самостійної роботи: основна [1, с. 189–230; 6, с. 98–110; 7, с. 89–98], додаткова [10, с. 49–50; 22, с. 58–72].

Тема 16. Ухилення від податків

Мета семінарського та практичного занять – набуття навичок виявлення порушень податкового законодавства.

Компетентності, якими мають оволодіти студенти після вивчення теми: здатність до визначення законних та незаконних способів ухилення від сплати податків; здатність до визначення особливостей організаційно-правового забезпечення боротьби з відмиванням доходів незаконного походження; здатність до володіння механізмом застосування різних видів відповідальності за порушення податкового законодавства.

Питання до семінарського заняття

1. Види податкових правопорушень.
2. Відповідальність платників податків за порушення податкового законодавства.
3. Специфіка відмивання доходів, здобутих злочинним шляхом.
4. Організаційно-правове забезпечення боротьби з відмиванням доходів незаконного походження.

Ситуаційні завдання

Завдання 1. Під час перевірки одного з товариств з обмеженою відповідальністю виявлено факт придбання у січні 2019 року об'єктів нерухомості оціночною вартістю 210 683,5 тис. грн у фізичної особи.

Товариство не забезпечило виконання своїх обов'язків як податкового агента, зокрема, щодо нарахування, утримання та перерахування до бюджету податку з доходу, який виплачується на користь платника податку та утримується за рахунок такої виплати. За результатами перевірки суб'єкта господарювання донараховано податок з доходів фізичних осіб разом зі штрафною санкцією на суму 31 602,6 тис. грн. Чи правомірні дії контролюючих органів? Дайте характеристику податковому правопорушенню.

Завдання 2. Під час перевірки відкритого акціонерного товариства встановлено, що між товариством та 9 фізичними особами – підприємцями, які одночасно перебувають у штаті товариства на посадах водіїв, укладено нотаріально посвідчені договори оренди 9 автобусів. Згідно з договорами, орендна плата в місяць за домовленістю сторін становить лише 50 грн.

Виявлено, що згідно з додатковими угодами, укладеними з цими договорами (нотаріально не посвідчені), орендна плата виплачувалась цим фізичним особам у значно більших розмірах, з розрахунку від зданої ними до каси підприємства виручки. Різниця між загальною виплаченою підприємством сумою коштів і сумою орендної плати в межах підприємницької діяльності громадян (згідно з нотаріально посвідченими договорами оренди) не входила до складу оподаткованого доходу найманих осіб (штатних водіїв товариства) та не оподатковувалася. За результатами перевірки акціонерного товариства легалізовано дохід 9 штатних водіїв, зарплата яким нараховувалась нижче встановленого мінімуму на суму 1 060,3 тис. грн

та донараховано податку з доходів фізичних осіб разом із штрафною санкцією на суму 477,2 тис. грн. Чи правомірні дії контролюючих органів? Дайте характеристику податковому правопорушенню.

Завдання 3. Чи передбачена ПКУ відповідальність за арифметичну або методологічну помилку в податковій декларації, яка не призвела до заниження суми податкових зобов'язань чи завищення від'ємного значення? Надайте обґрунтовану відповідь з посиланням на відповідні статті Податкового кодексу України.

Завдання 4. Як визначається "повторне" правопорушення, з метою застосування штрафних (фінансових) санкцій, відповідно до ст. 123 ПКУ (в тому числі коли розпочата процедура оскарження податкового повідомлення-рішення)? Надайте обґрунтовану відповідь з посиланням на відповідні статті Податкового кодексу України.

Завдання 5. Які штрафні санкції застосовуються контролюючим органом за недотримання працедавцем законодавства щодо укладення трудового договору, неоформлення трудових відносин з працівниками (найманими особами)? Надайте обґрунтовану відповідь з посиланням на відповідні статті Податкового кодексу України.

Завдання 6. Як визначається "повторне" правопорушення у разі застосування штрафних санкцій на підставі ст. 127 ПКУ? Надайте обґрунтовану відповідь з посиланням на відповідні статті Податкового кодексу України.

Завдання 7. Які штрафні (фінансові) санкції передбачені у разі самостійного визначення контролюючим органом суми податкового зобов'язання, зменшення суми бюджетного відшкодування та/або від'ємного значення суми ПДВ? Надайте обґрунтовану відповідь з посиланням на відповідні статті Податкового кодексу України.

Література для самостійної роботи: основна [1, с. 256–273; 5; 7, с. 123–133; 8, с. 156–247], додаткова [20, с. 57–88; 21, с. 105–112].

Рекомендована література

Основна

1. Иванов Ю. Б. Системы налогообложения Украины и России: структура, проблемы, тенденции развития : монография / Ю. Б. Иванов, И. А. Майбуров. – Харьков : ФЛП Либуркина Л. М. ; ИД "ИНЖЭК", 2009. – 520 с.

2. Иванов Ю. Б. Альтернативні системи оподаткування : навч. посіб. / Ю. Б. Иванов, К. В. Петросянц. – Харків : ВД "ІНЖЕК", 2007. – 272 с.

3. Податкова політика: теорія, методологія, інструментарій : навч. посіб. / під ред. Ю. Б. Іванова, І. А. Майбурова. – Харків : ВД "ІНЖЕК", 2010. – 492 с.

4. Податкове регулювання соціального розвитку: світовий досвід та тенденції в Україні [Текст] : монографія / Ю. Б. Іванов, О. М. Тищенко, О. В. Грачов та ін. ; за заг. ред. Ю. Б. Іванова. – Харків : ФОП Александра К. М. ; ВД "ІНЖЕК", 2012. – 496 с.

5. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755Л/І // Бухгалтерія. – 2010. – № 50 (933). – 322 с.

6. Податковий менеджмент : підручник / Ю. Б. Іванов, А. І. Крисоватий, А. Я. Кизима та ін. – Київ : Знання. – 2008. – 525 с.

7. Проблеми розвитку корпоративного податкового менеджменту: монографія / [за заг. ред. Ю. Б. Іванова]. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2010. – 496 с.

8. Проблеми розвитку податкової політики та оподаткування: монографія / [за заг. ред. Ю. Б. Іванова]. – Харків : ВД "ІНЖЕК", 2007. – 448 с.

9. Теория налогообложения. Продвинутый курс : учебник для магистрантов, обучающихся по специальностям "Финансы и кредит", "Бухгалтерский учет, анализ и аудит" / [под ред. И. А. Майбурова, А. М. Соколовской]. – Москва : ЮНИТИ-ДАНА, 2011. – 591 с.

Додаткова

10. Давыскиба К. В. Фискальный суверенитет как основа национальной налоговой безопасности / К. В. Давыскиба, Ю. В. Бережная // Бизнес Информ. – 2011. – № 2(2). – С. 49–51.

11. Динаміка податкового навантаження в Україні в контексті реалізації податкової реформи / за ред. Т. І. Єфименко, А. М. Соколовської. – Київ : ДННУ "Академія фінансового управління", 2013. – 492 с.

12. Зима О. Г. Аналіз показників щодо оцінки фіскальної ефективності податку на доходи фізичних осіб / О. Г. Зима, О. С. Преображенська // Економіка розвитку. – Харків : ХНЕУ, 2015. – № 1 (73). – С. 54–58.

13. Зима О. Г. Аналіз факторів, впливаючих на прийняття плательщиками рішення об уплаті податків і зборів / О. Г. Зима, Н. В. Кузьминчук // Бізнес Інформ. – 2011. – № 2 (1). – С. 54–56.

14. Иванов Ю. Б. Активизация предпринимательской деятельности в системе фискального регулирования / Фискальное регулирование экономического развития государства в посткризисный период / Ю. Б. Иванов. – Киев : ООО "ДКС-центр", 2011. – С. 124–135.

15. Карпова В. В. Администрирование налогов / В. В. Карпова // Бухгалтерская неделя. – 2011. – № 33. – С. 3–6.

16. Налоговые льготы. Теория и практика применения: монография для магистрантов, обучающихся по программам направления "Финансы и кредит" / [И. А. Майбуров, Ю. Б. Иванов, С. В. Антоненко, А. С. Баландина] ; под ред. И. А. Майбурова, Ю. Б. Иванова. – Москва : ЮНИТИ-ДАНА, 2014. – 487 с.

17. Податкове регулювання соціального розвитку: світовий досвід та тенденції в Україні : монографія / Ю. Б. Иванов, О. М. Тищенко, О. В. Грачов та ін. ; за заг. ред. докт. екон. наук, професора Ю. Б. Иванова. – Харків : ФОРМ-Александрова К. М. ; ВД "ІНЖЕК", 2012. – 496 с.

18. Регулятивний потенціал податкової системи України : монографія / [Ю. Б. Иванов, О. М. Тищенко, К. В. Давискіба та ін.] ; за заг. ред. Ю. Б. Иванова. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2009. – 336 с.

19. Реформирование налоговых систем. Теория, методология и практика : монография / под ред. И. А. Майбурова, Ю. Б. Иванова, А. И. Крысоватого. – Киев : Кондор, 2011. – 352 с.

20. Реформування податкової системи України: теорія, методологія, практика : монографія / Ф. О. Ярошенко, П. В. Мельник, А. І. Мярковський та ін. ; за заг. ред. М. Я. Азарова. – Київ : Міністерство фінансів України, 2011. – 656 с.

21. Тищенко О. М. Особливості поділу тіньової економіки України на складові / О. М. Тищенко, А. О. Єніна-Березовська // Фінансово-кредитна

діяльність: проблеми теорії та практики : зб. наук, праць. – 2010. – № 1 (8). – Ч. II. – С. 105–112.

22. Ткаченко Н. М. Податкові системи країн світу та України. Облік і звітність : навч.-метод. посіб. / Н. М. Ткаченко, Т. М. Горова, Н. О. Ільєнко. – Київ : Алерта, 2004. – 554 с.

23. Фінанси. Бюджет. Податки: національна та міжнародна термінологія: у 3-х томах : науково-енциклопедичне видання / за ред. Т. І. Єфименко, А. І. Мярковського. – 2-ге вид., перероб. й допов. – Київ : ДННУ "Акад. фін. управління", 2013. – Т. 3. – 672 с.

24. Швабій К. І. Оподаткування доходів населення: проблеми науки та практики : монографія / К. І. Швабій. – Ірпінь : Національний університет ДПС України, 2009. – 320 с.

Інформаційні ресурси

25. Ліга Бізнес-Інформ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.liga.net.

26. Нормативні акти України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.nau.kiev.ua.

27. Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.

28. Податки та бухгалтерський облік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : basa.tax.kharkov.ua.

29. Право. Україна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.legal.com.ua.

30. Українське право [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrpravo.com.

Методичне забезпечення

31. Єніна-Березовська А. О. Збірник завдань із навчальної дисципліни "Податкова система" / уклад. А. О. Єніна-Березовська, Н. В. Михасьова. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2013. – 48 с.

Зміст

Вступ.....	3
Методичні рекомендації до практичних завдань.....	6
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи податкової системи України та основні непрямі податки	6
Тема 1. Сутність та види податків	6
Тема 2. Податкова політика в системі державного регулювання економіки	11
Тема 3. Організація податкової системи	15
Тема 4. Контролюючі органи у сфері оподаткування	17
Тема 5. Податковий менеджмент	20
Тема 6. Податок на додану вартість.....	25
Тема 7. Акцизний податок.....	33
Тема 8. Мито.....	39
Тема 9. Перекладання податків.....	44
Змістовий модуль 2. Основні прямі податки й інші податки та збори.....	45
Тема 10. Податок на прибуток підприємств	45
Тема 11. Податок на доходи фізичних осіб.....	55
Тема 12. Плата за ресурси та послуги	62
Тема 13. Майнові податки та збори.....	67
Тема 14. Місцеві податки і збори	68
Тема 15. Спрощена система оподаткування суб'єктів малого підприємництва.....	70
Рекомендована література.....	78
Основна.....	78
Додаткова.....	78
Інформаційні ресурси	80
Методичне забезпечення	80

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

ПОДАТКОВА СИСТЕМА

**Методичні рекомендації
до практичних завдань
для студентів спеціальності
071 "Облік і оподаткування"
першого (бакалаврського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладач **Єніна** Анастасія Олександрівна

Відповідальний за видання *В. Ф. Тищенко*

Редактор *А. С. Ширініна*

Коректор *Н. В. Грінченко*

План 2019 р. Поз. № 50 ЕВ. Обсяг 82 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

---

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*